

СТЕНОГРАМА

комітетських слухань Комітету з питань правової політики
на тему: "Виконання судових рішень як гарантія дієвості судового
захисту"

15 жовтня 2020 року

Веде слухання голова Комітету КОСТІН А.Є.

(Початок аудіозапису засідання відсутній)

ГОЛОВУЮЧИЙ. ...пропозиції щодо шляхів вирішення існуючих проблем в цій сфері. І сьогодні ми маємо досить фаховий експертний склад, відповідно і результатом цих слухань мають бути напрацювання ефективних механізмів щодо вдосконалення інституту виконання судових рішень.

Я зараз запропоную, скажемо так, чіткого і жорсткого регламенту у нас очевидно немає. Але пропонував би такий регламент: виступаючи до 7 хвилин (деякі вже нам направили навіть теми своїх доповідей), після того запропонуємо обговорення. Якщо немає заперечень, тоді запрошував би до слова.

Я не бачу, чи всі доєдналися? Резніков Олексій Юрійович є у нас на зв'язку? Планувався виступ віце-прем'єр-міністра України.

Наразі, якщо немає, тоді слово пропоную надати Андрію Гайченку заступнику міністра юстиції України з питань виконавчої служби.

ГАЙЧЕНКО А.В. Шановні колеги, дякую за запрошення, дякую.....

ГОЛОВУЮЧИЙ. Я прошу пробачення, дуже багато фонового шуму. Хто зараз не виступає тоді..... Ми ведемо запис.

Будь ласка, Андрій.

ГАЙЧЕНКО А.В. Ще раз дуже дякую. Хотів би почати з поточної ситуації. Поточна ситуація щодо виконання судових рішень, щодо стану фактичного виконання органами Державної виконавчої служби, вона, не дивлячись ні на що, покращується. Ми надавали матеріали, я думаю, що вони були надіслані. І ми бачимо, що ми виходимо на позитивні показники по відношенню до 2019, 2018 і 2017 років. Не дивлячись на те, що іде нормальний процес відтоку виконавчих проваджень від державної виконавчої служби до приватних виконавців, не дивлячись на карантинні обмеження, не дивлячись ні на що, Державна виконавча служба демонструє позитивну динаміку, деталі якої зазначені в наданих матеріалах.

Щодо того, що заважає Державній виконавчій службі, а так само, і приватним виконавцям виконувати рішення більш ефективно. Адже попередньою програмою попереднього уряду нам було встановлено показник 70 відсотків, до 2023 року, мені здається. 70 – це багато, але щоб хоч якось підвищити існуючі показники, які десь коливаються близько відсотків від фактичного виконання, ми б просили, я думаю, що і він нас і від всієї спільноти розглянути можливість скасування тих мораторій, які діють на сьогоднішній момент. По суті, мораторій – це є те, що найбільше заважає і державникам, і державним виконавцям і приватникам фактично виконувати судові рішення.

Так само нами було ініційовано, що і є предметом сьогоднішньої зустрічі, законопроект, який покликаний збільшити ефективність виконання судових рішень. Законопроект має номер 3609.

Що він покликаний зробити? Він покликаний надати, перше, додаткові важелі виконавцям, як державним так і приватним, для забезпечення максимальної ефективності. Це є можливість повторно штрафувати без закриття виконавчого впровадження у випадку невиконання рішення суду. Це є певні посилення кримінальної відповідальності за втручання у діяльність виконавців. Це є можливість надання і приватним виконавцям, а державним виконавцям розширення переліку можливостей застосування

такого заходу, як обмеження особи боржника у виїзді за кордон і так далі, і тому подібне, я не буду витрачати час колег.

Але запропонований законопроект до купи із скасуванням наявних мораторіїв, але хоча б їх якоїсь. На наш погляд, значно підвищило відсоток фактичного виконання судових рішень або, скажімо так, і допомогло б і приватним виконавцям, і державним. Адже на сьогоднішній день цілі галузі випадають із можливості виконати будь-яке рішення суду. Таким чином маємо ситуацію, коли суд встановив, що якась компанія повинна заплатити борг, це встановив не хто-небудь, не договором це встановлено, це суд написав іменем України, ми маємо де зупинити виконавче провадження, а де і навіть зняти арешти.

Звісно, ми маємо орієнтуватися, в тому числі і на якусь дійсність, але концептуально, я думаю, що колеги підтримають і представники я бачу на зв'язку, і представники USI. Ми все ж таки маємо йти шляхом, на мій погляд, коли рішення суду виконується.

Щодо того законопроекту, про який я почав розповідати в контексті підвищення ефективності виконання. Окрім цього Мін'юст має курс на спрощення до вступу до професії приватного виконавця і для оптимізації роботи приватних виконавців, в тому числі розширення повноважень.

Ми хочемо відійти від тої системи, яка, на жаль, на сьогодні склалася, коли приватним виконавцем вигідно бути лише в місті Києві. Для цього нам потрібно поміняти закон, внести зміни, частина з яких так само передбачена Законом 3609.

Адже, на жаль, склалася ситуація, коли на сьогоднішній день приватні виконавці, знаходячись в Києві можуть порушувати Конституцію і принцип територіальності і відкривати виконавчі провадження щодо боржників, які знаходяться по всій території України. Це неправильно, у нас є дисбаланс, у нас близько 100 приватних виконавця в Києві, і близько 150 – на всю іншу Україну. Це є проблема.

Щодо дисциплінарної комісії. Звучить багато закидів щодо надмірного контролю регулятора за професією приватних виконавців. Я хочу звернути увагу колег і особливо депутатів на наступне. Виконавець державний або приватний – це є особа, яка має надмірні повноваження, незрівнянно більші ніж той самий нотаріус. Оскільки стає особа, яка може фактично розпоряджатися майном боржника, а за умови зловживань – і майном будь-якої іншої особи.

Це є та особа, яка може заборонити виїзд будь-якої особи закордон, в ідеалі боржника, але, якщо ми презюмуємо можливість зловживань, то може статися всяке. Це є особа, яка може зробити багато чого.

І саме тому, ми наполягаємо на тому, що ефективний механізм реагування на зловживання приватних виконавців має залишатися за Мін'юстом. І це те, що Мін'юст не готовий віддавати, не хотів би віддавати, скажімо так.

Не із-за якогось контролю за кимось, у нас немає якихось конспірологічних ідей, ми просто хочемо, щоб особі було куди звернутися. Бо навіть на сьогоднішній день ми маємо ситуацію, що зі скаргою на дії приватного виконавця може звернутися лише сторона виконавчого провадження. У нас є, я б не сказав, масовими, але частинні випадки, коли приватні виконавці, скажімо так м'яко, зловживаючи і порушуючи, можуть придбати іпотечне майно боржника, яке знаходиться в іпотеці у банку, не взявши згоди банку. А банк навіть не є стороною такого виконавчого провадження і не може звернутися зі скаргою на дії виконавця. Давайте додамо до цього ту історію, що у кожного державного виконавця є начальник виконавчої служби (районної, обласної, відділу примусового виконання в департаменті), який може скасувати незаконну постанову. Завжди може провести перевірку і скасувати, якщо ця постанова є встановлена незаконною.

Говорячи про приватних виконавців, ми говоримо про людей, які мають значні повноваження, і держава не може скасувати їх процесуальну

дію. Я маю на увазі, держава в особі регулятора. Лише судовий розгляд, лише оскарження до суду. Ну ми всі знаємо, що оскарження до суду займає місяці, а то і роки, і за таких умов права особи можуть бути порушені протягом тривалого часу. Особа може бути невіізною, у особи може бути арештоване все майно, всі рахунки. А за час судового розгляду, якщо не було вжито заходів забезпечення..... *(Не чути)*

...контроль Мін'юсту. Ми не можемо скасувати навіть абсурдну постанову. Не будемо називати прізвища. Якщо будь-якої особи майно приватний виконавець заарештує (наше з вами, цілком може бути, цього не можемо виключати), ніхто не зможе встановити справедливність. Це щодо роботи дисциплінарної комісії.

Я готовий говорити, приймати участь в фаховій дискусії з цифрами, з скасуванням, з оскарженням рішень дисциплінарної комісії. Але саме головне є те, що на сьогоднішній момент дисциплінарна комісія складається із 9 чоловік, із них лише четверо – представники Мін'юсту. Таким чином Мін'юст має меншість у дисциплінарній комісії. І всі подальші ідеї, спрямовані на ще більше позбавлення повноважень дисциплінарної комісії, на наш погляд, призведуть до хаосу, призведуть до зловживань, на які регулятор не зможе реагувати.

Так само передача функцій Мін'юсту до асоціації. Я пропоную повернутися до цього питання після того, як ми, скажімо, у Нацбанку заберемо повноваження регулювати банківський ринок на користь банківської асоціації. Це десь з одної історії. Я пропоную все ж таки почати не з нас.

Я вважаю, що регулятор, він на те є регулятор, щоб перевіряти, дивитись, впливати. На жаль, рівень правосвідомості і рівень, і статус тієї реальності, яку ми бачимо за вікном, на сьогоднішній день, на думку Мін'юсту, не дозволяє передати права щодо контролю Асоціації приватних виконавців. Ми на сьогоднішній день за п'ять років роботи маємо, по-моєму,

два чи три звернення асоціації до дисциплінарної комісії на фоні, по-моєму, близько 500 подань, які розглянула комісія на підставі подань Мін'юсту.

У двох словах це все. Основні нововведення закону, в принципі, полягають, є такі два блоки у нас у законопроекті 3609.

Перший блок – це великий блок змін, спрямований на підвищення ефективності роботи приватних і державних виконавців, а так само на коректний правильний доступ до професії приватного виконавця.

Другий блок – спрямований на запобігання освоєнню і користуванню "сірих" схем. Тобто ми позакривали дуже багато лазівок, як скажімо, цю лазівку з іпотечним майно, ми врегулювали роботу зі зведеним виконавчим провадженням. Тому що на сьогодні мала місце така історія: є зведене виконавче провадження, є боржник, який винен усьому світу, є тисячі боргів, які з нього стягуються одним державним виконавцем, і є якийсь майновий комплекс. Боржник, входячи в недоведену змову з...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Андрій Віталійович, прошу, якщо можна в регламент щоб ми вписувались.

ГАЙЧЕНКО А.В. Якщо ми вичерпали регламент.

Третій блок – це закриття отаких от "сірих" лазівок, "сірих" схем, які ми готові фахово продискутувати.

Ми готували наш законопроект у співпраці з приватними виконавцями, він обговорювався. І кінець-кінцем всі потиснули руки, всі натиснули кнопку, що ми запускаємо 3609. Це є законопроект, який погоджений Кабміном, Мінфіном, Мінекономіки. Це є позиція Мін'юсту як органу, уповноваженого на втілення державної політики в частині виконання судових рішень.

Я думаю це така коротка ввідна. Буду дякувати за увагу. І готовий відповісти на будь-які питання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Андрій Віталійович. Дякую за виступ.

До речі, інформація, яку зазначав Андрій Віталійович щодо листа Мін'юсту, який скеровується на комітети, і листа Держказначейства, вони тут закріплені в чаті, хто має бажання ознайомитись... *(Не чути)*

Я буду запрошувати до слова Смоковича Михайла Івановича, голову Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду України.

СМОКОВИЧ М.І. Доброго дня, шановні учасники! Приємно вас всіх бачити. Прошу вибачення у вас всіх за те, що представляю Верховний Суд я, а не Голова Суду. В Вищій раді правосуддя сьогодні засідання. І у зв'язку з тим, що немає кворуму, у зв'язку з тим, що декілька членів Вищої ради правосуддя захворіли на COVID, вона на засіданні Вищої ради правосуддя. Тому вибачте нас.

Що стосується виконання судових рішень, то це дійсно болюче питання для України. Але ще як суддя той, який мав в свій час виконавця, і знає, як виконувались судові рішення, то повірте мені, для мене на сьогодні незрозуміло для чого забрали виконавця від судді. І коли виконувались рішення майже більше як на 90 відсотків, коли з восьмої ранку я свій робочий день починав з того, що у мене вже був виконавець, він доповідав мені по кожному виконавчому провадженню яке виконане, яке не виконується, які проблеми у виконанні, і що суд, який здійснює судовий контроль за виконанням, може допомогти цьому виконавцю. Тобто для мене це незрозуміло. Але це вже в минулому. Зараз у нас все по-іншому. І хоча Європейський суд з прав людини зазначає, що виконання – це стадія судового розгляду, але цю стадію забрали від суддів, з гілки судової влади і передали до виконавчої влади. Може, і правильно, а може, і неправильно, але виходимо з реалій, які є.

Верховний Суд дуже піклується виконанням судових рішень, тому що від виконання полягає взагалі ефективність судової влади в Україні. Якщо рішення не виконується, то ця ефективність зводиться нанівець. І звичайно,

нам зрозуміло, що найгірша ситуація по виконанню, вона у справах адміністративних і у справах, де є відповідачем держава або органи державної влади, органи місцевого самоврядування. І основна, звичайно, проблема – це відсутність коштів.

Можливо, ви за цим не слідкували, але мені як судді Вищого адміністративного суду відомо, як приймалися закони про збільшення соціальних гарантій, про збільшення соціальних виплат, які фінансово були нічим не підкріплені, а були такими собі політичними законами. Особливо це робилося перед виборами для того, щоб політики зберегли своє місце у Верховній Раді, приймали ці закони і завойовували симпатію українського народу, електорат, який має за них і надалі голосувати.

І в цьому ось такі основні помилки нашої Верховної Ради були і вони тягнуть за собою масу невиконаних рішень. Тому ми і отримали рішення Європейського суду, це "Іванов проти України", і "Бурміч проти України" та інші. І будемо і далі отримувати, тому що рішення суддів не виконується.

Для виконання рішень судів, хіба ми повинні приймати закони, якими запроваджувати мораторій на виконання судових рішень – ні.

І Верховний Суд, Пленум Верховного Суду вже звертався до Конституційного Суду і Конституційний Суд своїм Рішенням від 28 серпня 2020 року скасував такі положення закону, яким було запроваджено мораторій на виконання судових рішень, в яких стороною є держава і виплати здійснюються з Казначейства.

В тому числі і на сьогоднішній день Верховний Суд знову звернувся через Пленум з Постановою до Конституційного Суду про визнання інших положень законодавства, якими у нас заборонено накладати арешти і реалізовувати нерухоме майно державне. І вже нам відомо, що Конституційний Суд з цього приводу відкрив конституційне провадження і буде розглядати, чи ці положення відповідають Конституції. Тобто це також говорить про те, що робить Верховний Суд на виконання рішень судів.

В тому числі, що стосується адміністративного судочинства, то ми дуже дякуємо законодавцю, що він ввів такі положення, за якими суд при прийнятті рішення може зобов'язати суб'єкта владних повноважень зробити звіт по виконанню судового рішення. І, звичайно, в разі невиконання судового рішення або ненадання цього звіту суд може відповідно накладати стягнення у вигляді штрафу на таких суб'єктів владних повноважень.

Верховний Суд дуже опікується проблемами виконання судових рішень і узагальнює практику розгляду справ судами щодо оскарження рішень дії чи бездіяльності виконавців, як державних так і приватних.

І на сьогоднішній день ось такий дайджест зроблений судової практики Верховним Судом України. І в цьому дайджесті зосереджена увага по всіх категоріях спорів, де відповідачами є державні або приватні виконавці. І ми все робимо для того, щоб практика у розгляді цих справ була єдиною: шляхом узагальнення, шляхом надання методичної допомоги, а також шляхом прийняття рішень відповідних у Верховному Суду, в тому числі Касаційному адміністративному суді. І ми з цього боку все робимо для того, щоб рішення судів виконувалося.

В тому числі хочу ще сказати, що окремі питання, на сьогоднішній день, особливо, то вже вони, назвемо так, врегульовані судовою практикою нашої Великої палати, де розв'язані ці питання і вже громадяни, юридичні особи при оскарженні рішень дій (бездіяльності) органів виконавчої служби, вони не можуть помилитися при подачі таких позовів. Але, якщо ми говоримо про суди, то суди знають, навіть при подачі позову, застосовуючи принцип "відкритого вікна", до якого суду направити відповідну справу, щоб вона була розглянута у відповідній юрисдикції і з дотриманням правил підсудності.

Ось в цілому така картина у нас у Верховному Суді і в судах. Ми все робимо для того, щоб наші рішення виконувалися. І, як просить модератор, я вклався в сім хвилин, основні позиції сказано.

Дуже дякую. Всім гарного дня і всім хорошого настрою. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Михайло Іванович.

Я прошу до слова, у нас доєднався Резніков Олексій Юрійович, віцепрем'єр-міністр з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Є Олексій Юрійович?

РЕЗНІКОВ О.Ю. Доброго дня, колеги. Я буду менше, напевно, ніж вказаний регламентом час, тому що тільки нещодавно очолив новостворену чи відновлену роботу Комісії з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини. Відбулося тільки перше одне засідання установче, на якому було запропоновано учасникам членам цієї комісії подати свої пропозиції до плану роботи.

Але ми з вами абсолютно всі чітко розуміємо, що ці наслідки, які сьогодні має Україна як учасник всього, що відбувається сьогодні в європейській спільноті і в тому числі питання дотримання своїх обов'язків по виконанню рішень Європейського суду з прав людини – це є наслідки невиконання судових рішень на підставі рішень національної ланки судової у нас в Україні. Тому все починається якраз з того "гардеробу" чи з тієї "вішалки", весь цей "театр".

Тому, звісно, я як юрист переконаний, що судочинство в цілому є неідеальним і судова справа не завершена до того моменту, поки не виконано судові рішення. Тому що в цьому і полягає основна місія судочинства – це захист порушених прав або охоронюваних законом інтересів в той спосіб, який буде визначений судом, а це означає виконання рішення суду.

Тому я всіляко підтримую саму ідею необхідності реформи в цьому напрямку. І мені простіше буде на певні запитання, можливо, або отримати рекомендації і доручення від учасників цих слухань, від членів комітету для того, щоб ми могли це в тому числі запровадити під час роботи цієї комісії, запуск якої ми зараз здійснюємо. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олексій Юрійович. Безумовно, за результатами сьогоднішніх комітетських слухань буде підготовлений проект рекомендацій і буде розглянутий на засіданні комітету, і відповідно ми будемо звертатися також до вас.

РЕЗНІКОВ О.Ю. Я вам гарантую, що ми точно це візьмемо в роботу. Врахуйте, що не зважаючи на відсутність закону про лобізм, у комітету є свій лобіст в цій комісії, я вам це обіцяю.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олексій Юрійович.

Я прошу до слова Довідаса Віткаускаса, керівника проекту ЄС "Право-Justise".

ВІТКАУСКАС ДОВІДАС. *(Виступ російською мовою)* Спасибо. Можно, я презентацію свою отправлю? Чтобы показать участникам, вместо того чтобы они меня выдели, мы все давно уже знакомы.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте попробуем, как технически мы это сделаем?

ВІТКАУСКАС ДОВІДАС. Довести несколько пунктов до вас.

Я сейчас попробую свою презентацию отправить, вы должны мне позволить это сделать.

Пока мы разбираемся, может, я когда себя увижу, тогда мы запустим мою презентацию.

Я хотел бы просто очень коротко, так как у нас ограниченное время, несколько пунктов отметить.

Моя задача сегодня – показать связку между вопросами исполнения как и вопросами правосудия, с одной стороны. С другой стороны, я думаю пакет решения этих вопросов закладываются не совсем в решениях в сфере

правосудия, а решения в сфере, назовем это так, социально-экономического костяка государства и социально-экономической политики.

И пока относительно этого социально-экономического костяка и социальной политики не будет сдвига, нам очень трудно ожидать, что с точки зрения верховенства права какие бы меры мы бы не делали, эти решения привели бы к эффективному исполнению решений.

Во-первых, я бы отметил несколько цифр важных. Я вообще про цифры сегодня хочу говорить. Рейтинг Easy of Doing Business Всемирного банка Украина в 63 месте на сегодняшний день. А относительно компонента исполнения контрактов, который прямо связан с исполнением или точнее неисполнением судебных решений, 63 место в мире. По банкротству, тоже связанный здесь компонент, 146 место. Ситуация довольно трагична и конечно в обоих отношениях.

Хотя нужно отметить, с 2017 года Украина продвигается вверх по рейтингах doing business. И именно это прямо связано с тем, что профессия начинает свою приватизацию мы видим прямую связку. И 20 мест уже Украина продвинулась вверх в компоненте исполнения решений с того момента, когда была введена система частного исполнения.

Очень важная цифра, которую я бы, во-первых, отметил для вас, чтобы вы запомнили, это 1 миллион 460 миллиардов гривен. Это 1,5 триллиона гривен 38 процентов годового ВВП Украины висящая в неисполненных решениях. Этот анализ мы представим более конкретно, чтобы вам показать очень интересную статистику, которую мы вместе сделали, в течении месяца, с компанией YouControl, которая занимается очень высокотехнологическими решениями на основе Ну эта цифра, я думаю, нужно, чтобы вы ее освоили и запомнили. 1,5 миллиона украинского внутреннего валового продукта. *(Не чути)*

Вижу с презентацией у нас не выходит, но ничего.

Я возвращаюсь к этой цифре 1,5 триллиона гривен или 37,5 процентов внутреннего валового продукта – это висящие деньги в форме

неисполненных судебных решений за последние 10 лет. Мы смотрели только 10 лет. Если посмотреть, мы понимаем, много решений не исполняется и больший период, эта сума, наверное, была бы выше. Три четверти этой суммы – это долг бизнеса, включая государственный бизнес. На этом я хочу отметить внимание. В эту сумму 1,5 триллиона не входит обычная задолженность, которая, скажем так, не должна была быть заплачена вчера. Например, почти 300 миллиардов гривен висят в форме долга бизнеса и лиц Министерства финансов за кредиты и обеспеченные финансовые инструменты. Почти 100 миллиардов гривен висят как долг налоговым органам со стороны бизнеса, включая государственный бизнес тоже. Мы этих сумм даже не подсчитываем, потому что это долг, несмотря на то, что он уже просроченный, он еще путем судебных решений не стал обязательным, соответственно его еще необязательно исполнять, и ДВС или частные исполнители они не должны работать. А вот сумма на 1,5 триллиона, она именно относится к тому долгу, который должен был заплачен быть уже вчера и по которому уже должны были быть исполнительные действия.

Следующая цифра. Если мы смотрим на этот общий котел 1,5 триллиона, это 20 миллиардов. Запомните эту цифру. 20 или почти 21 миллиард гривен, это вот та сумма которую за год собирает система исполнений. Так вот, 20 миллиардов или 21 миллиард, если мы сопоставим с общей суммой полто1,5 триллиона, получается что реальное годовое исполнение в Украине состоит из 1,4 процента. Запомните эту цифру 1,4 процента. Вот вам роль судов в реальной жизни в Украине.

И конечно, в этой ситуации однозначно за последние 3 года уже есть немаленький прогресс. Замминистра Гайченко говорил, что ДВС улучшает свою деятельность. Но мы видим особенно, что частные исполнители то, чтобы этот долг уменьшать или быстрее собирать. По официальным данным Минюста один частный исполнитель уже сейчас забирает в пять раз больше денег, чем один служащий с ДВС, в пять раз.

ДВС за весь 2019 год собрал 16,5 миллиарда гривен, частные исполнители, которых, вы понимаете, в 20 раз меньше, чем дэвээсников собрали 4,2 миллиарда гривен за 2019 год.

Поэтому несмотря на то, что частных исполнителей в 20 раз меньше, общая сумма, ими собранная, только в четыре раза меньше чем сума ДВС. Это значит, мы в пять раз имеем больше эффективности, это доказано на статистике, жесткой статистке, официальной, с которой невозможно поспорить.

Несмотря на то, что исполнители показывают уже существенно лучшие данные на сегодняшний день 91 процент всех исполнительных производств находится в ДВС. У меня вопрос сразу, если у нас есть какая-то часть системы, которая работает в пять раз эффективнее, почему нам не дать этой части системы 20 или хотя бы 30 процентов объема? Почему ее ограничивать 10 процентами дел?

И конечно, однозначно, отвечая на этот вопрос, нам нужно думать о том, как расширять полномочия частных исполнителей, о чем и предлагают законопроекты, которые находятся в вашем обсуждении.

Не мало можно поговорить про админштрафы, одна из тем очень важных про которые нужно поговорить – это админштрафы. И ситуация с точки зрения админштрафов действительно очень плохая. По данным Нацполиции меньше 20 процентов, около 17 процентов штрафов только собираются из тех штрафов, которые выписываются, здесь мы говорим только о штрафах Нацполиции.

Есть определенное несоответствие между статистикой Минюста и Нацполиции по админштрафам, поэтому я бы хотел поощрить дискуссию с нашими коллегами и представителями Минюста, и, возможно, МВД и Нацполиции, чтобы мы лучше сопоставляли эту статистику, потому что мы вам покажем, я отошлю вам всем свою презентацию. Есть несовместимости определенные по статистике, но так или иначе если мы говорим про статистику официальную Нацполиции, то примерно 17 процентов только

штрафов, которые выписаны, были исполнены в 2019 году. Я говорю про штрафы Нацполиции, которые связаны по большому счету с дорожно-транспортными нарушениями.

Если мы говорим вообще про все админштрафы, тоже цифру можете запомнить, 1,4 миллиарда в год в 2019 году. Это общая сумма на исполнение положенных админштрафов, из них исполнилось меньше чем 300 миллионов, поэтому реальная цифра исполнения админштрафов это 20 процентов. И конечно эта цифра абсолютно неприемлема, потому что цель, окончательно мы же понимаем в админштрафах, поэтому не только деньги собирать, это повышать уровень порядочности в обществе. И про какую порядочность мы можем говорить, если только 20 процентов случаев действительно штраф доводится до эффективного результата.

Что касается баланса действий. Я могу сказать, что все частные правовые профессии под контролем Минюста за три года, 17-й, 18-й, 19-й, через свои налоги положили в бюджет Украины больше 1 миллиарда гривен. ДВС за эти годы снял с бюджета 772 миллиона гривен, почти 1 миллиард.

Поэтому у меня вопрос хороший. С точки зрения чисто эффективности, кто действительно бюджет поощряет? И конечно, мы понимаем, что цель не всех государственных органов поощрять бюджет и добывать на него деньги, но, извините, ДВС именно такой орган, как и ДФС, задачей которого и его ключевые КРІ является добывать деньги в бюджет. Поэтому мы должны все-таки думать, говоря и, конечно, про расширение возможности частных исполнителей и сбалансированностью, и более честной, назовем так, смешенной системы подумать о том, как улучшить действительно функционирование ДВС. Потому что на сегодняшний день, по официальным данным, ДВС приносит государственному бюджету минус.

И я бы хотел риторический вопрос вам задать, что бы вы думали о ДФС, если бы ДФС за всю свою деятельность в конце года приносил бы в бюджет минус, а не плюс? Здесь конечно нужно подумать про повышение эффективности внутри ДВС на ряду с теми мерами конечно, приватизации

профессии, создание честной, справедливой смешанной системы, про которую мы уже говорили.

И последние несколько цифр я хочу сказать для того, чтобы ввести нас в контекст. Здесь я опять же поддержу полностью уже замминистра Гайченка, что без решения вопроса о моратории, снятия моратория, нам не удастся никуда продвинуться в реформе исполнения, потому что мы понимаем моратории, их на сегодняшний день, мы посчитали, более 12. Сделаем, кстати, для вас отдельный доклад по этому поводу. Моратории закрывают возможность эффективно исполнять. Мы понимаем, начиная от моратория 2002 года, который не позволяет продавать никакого имущества госпредприятия, кроме того, что находится на его банковских счетах. Скажите мне, для любого разумного обывателя, как вы ожидаете исполнять решение против этих госпредприятий, если ничего от них невозможно взять? Невозможно продать их акции, невозможно продать их технику, невозможно продать их имущество и невозможно продать интеллектуальную собственность и технологии. Все, что можно взять с банковского счета, наверное, мы понимаем, может быстро оттуда исчезнуть.

И поэтому, конечно, думать (и это только один мораторий), думать про снятие мораториев надо, без этого решения, я думаю, мы не продвинемся вместе никуда. И здесь ни приватизация профессий, ни улучшение эффективности девайса в этом плане сдвинуться с мертвой точки нам не помогут.

И последнюю интересную цифру я хочу вам сказать, чтобы запомнили, 3,5 тысячи. 3,5 тысячи – это количество госпредприятий в Украине. Если мы говорим про мораторий, это очень актуальная дискуссия, как мы понимаем. Если мы подсчитываем и муниципальные предприятия, в Украине больше 17 тысяч государственных предприятий. Но вернемся к этой цифре – 3,5 тысячи, потому что здесь мы говорим об обычных, центральным правительством, Кабмином управляемых, госпредприятиях.

Вот я могу вам ввести этот в контекст по сравнению с другими европейскими странами и странами OECD. В Дании – 21 госпредприятие, в Голландии – 29 госпредприятий, в Финляндии – 47 госпредприятий, в Литве – 48 госпредприятий, во Франции – 51 госпредприятие, в Германии – 71, в Польше – 126, в Украине, я повторяю, – 3,5 тысячи. Так что мы видим в сотни раз превышаемый вес государства в экономике, и, конечно, этот вопрос веса государства в экономике нужно задавать особенно, как мы все как юристы понимаем, что государство не действует в экономике честно, не действует по тем же правилам, как другой бизнес, а использует политические рычаги такие, как мораторий для того, чтобы заезжать сверху на верховенство права. И поэтому, конечно, думать о разумной, скажем так, дорожной карте приватизации госпредприятий, снятие моратория обязательно надо, без этого мы этих проблем чисто через наши решения в нашем правовом сообществе, чисто через рычаги правосудия, создания ответственной и независимой частной профессии, более эффективного ДВС мы наверное не решим.

Поэтому я хотел бы поощрить эту дискуссию, чуть-чуть выйти нам за пределы, так называемой, нашей правовой тусовки и дискутировать с нашими коллегами, и в экономическом комитете парламента и с нашими коллегами, которые отвечают за социальную политику, за финансы государства для того, чтобы действительно этот вопрос моратория и чрезмерного, огромного веса и нечестной конкуренции государства в сфере бизнеса решать.

Мораторий – это только фиктивная помощь. В экономической транзакции, если вы помогаете одной стороне, вы оштрафуете другую, и та, которая штрафуется, мы это знаем, что доказано фактами, это честный украинский частный сектор – это средний и мелкий бизнес, у которого некому прийти поплакать в Раде и получить мораторий, которому некому пожаловаться и получить, назовем так, политическое крыло. Поэтому давайте посмотрим на эту проблему не только как на проблему верховенства

права, но и как проблему недостаточности, и неразвитости рыночной экономики Украины.

Спасибо.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Довидас, спасибо большое за такую детализированную информацию. Я думаю, что все ваши рекомендации мы будем учитывать во время нашей работы и в комитете, и рабочей группы.

Я попрошу вас, если можно, я пытался запустить вашу презентацию, я дал вам право организатора. Если можно, верните мне там.

(Загальна дискусія)

ВІТКАСУКАС ДОВІДАС. Да. Но ничего, по моей презентации я ключевые цифры сказал. Для того, чтобы наши коллеги запомнили, мы статистикой поделимся. И я хотел бы, чтобы мы действительно дискутировали на основе статистики и качество этой статистики совместными усилиями улучшали. Мы этим очень довольны и должны, и готовы сотрудничать и конечно и с Минюстом и с другими нашими коллегами для того, чтобы действительно на основе данных и реальных цифр мы бы обсуждали политику, которая должна быть разумна на этом этапе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Только так нужно исходить – на основании конкретных цифр и фактов. Кстати, презентация у нас в чате, если другие участники будут ознакамливаться, пожалуйста.

Ми будемо рухатися далі. Я прошу до слова Павла Пушкара, начальника відділу департаменту виконання рішень ЄСПЛ Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи.

ПУШКАР П.В. Доброго дня! Сподіваюсь мене гарно чути.

Я хотів би попросити pana головуючого, якщо можливо, враховуючи присутність pana віце-прем'єра, викласти повністю свою позицію. Я спробую дотриматися часового ліміту. Але враховуючи той факт, що пан віце-прем'єр очолює Комісію з питань виконання рішень Європейського Суду і у нас збігається тематика нашої роботи, то я хотів би попросити, можливо, трошки більше, 1-2 хвилини часу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка.

ПУШКАР П.В. Шановний пане віце-прем'єр, шановний пане заступник голови комітету, шановні панове депутати, шановні колеги! В першу чергу від імені Ради Європи хочу подякувати за запрошення взяти участь у цьому заході, який є надзвичайно важливим з точки зору виконання Україною саме зобов'язань перед Радою Європи.

Хочу особисто подякувати пану Костін, та колегам із програми "Право-Justice", також всім присутнім, за бажання обговорювати та вирішувати цю базисну проблему функціонування держави та верховенства права.

Я представляю департамент виконання рішень Європейського Суду з прав людини. Фактично це юридичний секретаріат Комітету міністрів Ради Європи. Це статутний орган Ради Європи, який здійснює нагляд за виконанням рішень Європейського Суду.

Дійсно, проблема, яку ми сьогодні обговорюємо, одна з найболючіших проблем національного захисту прав людини та імплементації Європейської конвенції на національному рівні. По суті, невиконання судових рішень – це наріжна проблема виконання вимог самої Європейської конвенції з прав людини. Найголовніші вимоги конвенції і Конституції – Основного Закону – це пряме застосування конвенції судами. І про це сьогодні говорив пан Резніков. І відповідно через механізм судового захисту надання юридичної сили правам людини на національному рівні.

Такий механізм національного захисту фактично неможливий без забезпечення виконуваності вимог рішень національних судів, постановлених проти держави, державних органів, інституцій, установ, підприємств, тощо. Власне, ця проблема це проблема не тільки зобов'язань перед Радою Європи, це проблема міжнародно-правових зобов'язань України і в рамках євроінтеграційних намірів і Угоди про асоціацію з ЄС, навіть в рамках партнерства України з НАТО через План дій Україна-НАТО.

Виходячи із стану справ сьогодні, у мене трошки інші цифри, які існують в розпорядженні Комітету міністрів Ради Європи. При рівні виконання судових рішень 2,6 відсотка Україна не може гарантувати судовий захист та дієвий доступ до правосуддя своїм міжнародним партнерам, інвесторам, або навіть в рамках інших міжнародних угод укладених Україною.

Фактично при такому рівні виконання можна говорити про те, що зобов'язання щодо взаємного визнання та виконання судових рішень в рамках зокрема права ЄС, якщо ми наближаємося до вимог брюсельських директив ЄС з виконання в рамках апроксимації законодавства про виконання, або навіть за Гаазькою конвенцією про визнання та виконання судових рішень по цивільних та господарських справах 19-го року, ці зобов'язання є нікчемними. Це, так би мовити, загальний міжнародно-правовий контекст.

А тепер по суті. На виконанні в Комітетів міністрів Ради Європи з 2004 року знаходиться група справ "Іванов та Бурміч проти України". Це справи, що стосуються саме питання невиконання рішень суддів оснований проти держави і державних відповідачів. На виконанні також з 2010 року знаходиться і пілотне рішення у справі "Юрій Николаевич Иванов", а також рішення Великої палати у справі "Бурміч та інші". Україна по цій категорії рішень ЄСПЛ, і тут я наведу деякі цифри, тільки в межах справедливої сатисфакції, компенсації за рішенням ЄСПЛ, мала виплатити заявникам близько 10 мільйонів 600 тисяч євро в період з 2004 по 2020 рік із загальної

суми майже 50 мільйонів євро, або за даними, за перерахунком на курс гривні це приблизно 1 мільярд 700 тисяч гривень. Це тільки без виплат по самим українським судовим рішенням та вартості власне nereформування системи для економіки України. Тому у нас втрати суспільно-економічного характеру, це і вартість власне репутаційних та інших втрат на міжнародній арені. Оцінити цифрами це неможливо.

Масштабність проблем вражає не тільки з точки зору сум відшкодувань, а й кількості потерпілих громадян-заявників. Тільки в рамках справи Бурміча – це більше 13 тисяч заяв. До суду звернулися десятки тисяч українських громадян, які в основному так і не отримали засобу захисту по відношенню до їх скарг щодо відшкодування за відмову виконати або затримки при виконанні судового рішення, постановленого проти держави.

На останньому засіданні Комітету міністрів Ради Європи два тижні тому Комітет міністрів звернув свою увагу на те, що всі проекти законів, а це зокрема проекти 3609 та 3726, не вирішують питання необхідності прийняття всеохоплюючих змін до законодавства, що в першу чергу стосується двох аспектів реформи системи виконання.

Перший аспект – це автоматичне виконання рішень судів постановлених проти держави.

І другий аспект – це аспект створення на національному рівні ефективних засобів захисту, з можливістю оскаржити відмову виконати або тривале невиконання рішень національних судів постановлених на їх користь.

По-перше, щодо автоматичного виконання. Рішення СПЛ та практика Комітету міністрів Ради Європи вимагають пряmolінійності виконання зобов'язань по судових рішеннях стосовно держави-відповідача або державного відповідача. Це означає, насправді, нівелювання різниці між так званим добровільним і примусовим виконанням судового рішення. Дійсно, держава-відповідач може мати певний час, розумний час на виконання судового рішення та вжиття заходів по виконанню виплати боргу тощо. Але

цей строк, за практикою суду, повинен бути мінімальним і держава не повинна ставити остаточність та виконуваність рішення під сумнів.

В контексті автоматичності виконання, виконання рішення проти держави, є беззаперечним обов'язком держави та рішення суду мають бути виконані безапеляційно. Різниця між прямим обов'язком держави виконати судові рішення та примусом державного органу до виконання свого обов'язку по закону є однозначно з моєї точки зору і абсурдною і очевидною. А в контексті автоматичності впливає і вимога бюджетування виплат за судовими рішеннями і, власне, проблема забезпечення виконання вимог закону, так само як і в першу чергу реалістичність виконання самого прийнятого закону, тобто забезпечення зобов'язань держави бюджетними коштами. На це неодноразово звертали увагу Європейський суд з прав людини і Комітет міністрів Ради Європи.

По-друге, щодо засобів захисту. Яким може бути засіб захисту при невиконанні рішення проти державного органу? Напевне, що система, яка була створена на основі Закону України "Про гарантії держави щодо виконання судових рішень" у плані виплат компенсацій за затримку у виконанні судових рішень є і недосконалою, і неповною. По суті, така система віддаляє виконання в часі на досить невизначений строк та, власне, заохочує перенесення боргів за невиконаними судовими рішеннями на систему державного казначейства. Така система не відповідає вимогам конвенції.

Система, яка повинна існувати, і це місце для дискусії, – це система контролю за виконанням судових рішень через так звані прискорювальні та компенсаторні засоби захисту. В цьому контексті може бути корисним розвиток інституту судового контролю. В контексті адміністративного судочинства інститут судового контролю здатний посилити стимули до виконання судових рішень та акцентувати увагу державного органу відповідача на необхідності дотримання судового припису.

Власне, Комітет міністрів Ради схвально поставився до введення цього інституту в Конституцію та процесуальні кодекси і, можливо, в рамках цієї дискусії можна буде обговорити можливість подальшого удосконалення цього інституту із забезпеченням ролі суду, яка не блокує виконання, а посилює можливість виконати судові рішення, знімає перепони при виконанні, а не створює нові.

Щодо моделі системи виконання судових рішень. Однозначно система, яка існує зараз, не працює. Якою може бути нова система – це політичний вибір українського законодавства. рішень Комітету міністрів Ради Європи є вимога щодо інституційної незалежності виконавців від такого органу як Міністерство юстиції при здійсненні ними своїх повноважень. Виконавець, державний чи приватний, з точки зору конвенції – це особа, уповноважена на реалізацію публічних функцій. Виконання цих функцій має залежати не від волі державного органу, до якого виконавець адміністративно належить, який має ці функції забезпечувати, а від змісту судового рішення, вимог припису суду – фактично інтересів правосуддя. Тому, однозначно, форма реалізації повноважень виконавцями і державними, і приватними має повністю гарантувати залежність виконавців від виконання вимог судового рішення і незалежність адміністративно-процесуального тощо від органів держави, зокрема, проти яких такі рішення постановлені. Тому питання конфлікту інтересів при виконанні, як на макрорівні, так і на макрорівні, має бути взяте до уваги при розробці цього законодавства.

На останнє хотів би сказати, що вимогу Комітету міністрів Ради Європи і рішення ЄСПЛ є фактично зміна політики держави щодо виконання судових рішень, постановлених проти неї. Виконання судового рішення, а значить і забезпечення доступу до правосуддя та судового захисту має бути очевидним пріоритетом не тільки на словах, а й має бути втілене у всеохоплюючі зміни до законодавства, яке зобов'язана прийняти Україна протягом найкоротшого періоду часу.

Хочу запевнити учасників цієї дискусії і пана заступника голови комітету про готовність Ради Європи дати необхідну експертну допомогу при розробці пакету змін до законодавства, який вимагається рішенням ЄСПЛ та Комітету міністрів Ради Європи.

Дякую за увагу та буду радий відповісти на запитання, взяти участь в дискусії. Сподіваюся, що я не перебрав багато часу у шановної аудиторії.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пане Павло, ми також будемо раді співпрацювати. Я думаю, коли вже будемо дискутувати, то будуть і питання, і обговорення.

Зараз я б хотів надати слово народному депутату Тарасу Тарасенку. Він є одним із співавторів Закону "Про виконавче провадження".

Тарас Петрович, ви з нами? Будь ласка.

ТАРАСЕНКО Т.П. Підключаюся. Я поспробую також розширити екран, якщо у мене вдасться моя спроба. Також мені заборонено це робити, на жаль.

Вітаю колег народних депутатів та професійну спільноту! Також я вітаю представників міністерства справедливості. Так, адже "юстиція" перекладається як "справедливість" і це, безумовно, цінність, якій слугує право. Хотілося б у контексті наших слухань особливо на цьому наголосити.

Сьогодні я представляю законопроект, справжнім автором якого є вся професійна спільнота. Я представляю погляд бачення подальшого розвитку не лише системи виконання судових рішень і навіть не системи правосуддя, ідеться про бачення розвитку економіки та суспільного розвитку.

В даному випадку... Зараз я переключу наступний слайд.

Рішучі реформи у сфері виконання, причому ґрунтовної, справжньої, вимагають від нас зобов'язання, взяті Україною в рамках Угоди про надання макрофінансової допомоги Європейського Союзу у розмірі 1,2 мільярда євро. П'ять умов щодо виконавчого провадження містяться в макрофінансових договорах. Одразу зазначу, що європейський законопроект (номер 3726)

відповідає п'ятьом умовам з п'яти. Законопроект Мін'юсту – чотирьом не відповідає.

Умова перша. Органи державної влади складуть дорожню карту щодо повного зрівняння повноважень приватних виконавців з повноваженнями державних виконавців.

Умова друга. Розширити повноваження приватних виконавців на стягнення боргу до 100 тисяч гривень проти будь-якого боржника, враховуючи державу.

Умова третя. Полегшення доступу до професії..... *(Не чути)*

В даний час, як і зазначив заступник міністра, приватних виконавців близько 250. 100 зосереджено в місті Києві, інші розпорошені по всій території України. Така кількість приватних виконавців не дає фактично можливості ефективно здійснювати більшість виконавчих проваджень. Виконавців в Державній виконавчій службі наразі 4 тисячі 500 чоловік.

Умова четверта. Переглянути режим дисциплінарного нагляду та контролю. Законопроект європейський забезпечує сучасний..... *(Не чути)*

...тому що я погоджуюся із паном Пушкарем Павлом, що потрібно враховувати думки і повертати судовий контроль за виконанням.

Умова п'ята. Надання дозволу держави на електронний зв'язок між виконавцями та банками. Цей момент передбачають обидва законопроекти, але це радше технічне питання.

Чому ми настільки стурбовані ситуацією у сфері виконання судових рішень в Україні? Бо це стосується безпосередньо економічної ситуації, це бізнес-клімат, захист прав власності, і це вимога Європейського Суду з прав людини. 50 відсотків звернень українців до ЄСПЛ – це звернення щодо невиконання державою рішень українських судів. Але не лише через це ми маємо провадити реформу.

На даний час реформа судового виконання, в першу чергу, потрібна нам самим. Цього потребує українська економіка. Через невиконання судових рішень з економічного бігу вилучені колосальні маси грошей.

Щороку понад 76 мільярдів гривень залишаються невиконаними. Боргова криза поглинає економіку. Нереалізовані борги складають майже три чверті дохідної частини бюджету, і це тоді, коли державі не вистачає на медицину, освіту та армію.

Звідки беруться такі катастрофічні показники? Фахівцям це дуже добре відомо – з неефективної системи виконання. За підсумками 2019 року загальна сума боргових зобов'язань, які підлягали виконанню за рішенням судів, складала 798 мільярдів гривень. З них лише 20,7 мільярдів гривень було виконано, це приблизно 2,6 відсотка. Сподіваюсь, ці цифри знає вже весь ринок. Але з ними потрібно також працювати, час зрушити справу з мертвої точки.

Щоб вирішити проблему, треба дивитись в корінь, чому склалась така ситуація. Вважаю, що така ситуація – це неефективність Державної виконавчої служби. Борги не стягуються, а економіка потерпає від браку обігових коштів через те, що неефективно працює державна система виконання судових рішень.

По-перше, на утримання Державної виконавчої служби з державного бюджету витрачається на 200 мільйонів гривень більше, ніж вони приносять в бюджет у вигляді виконавчого збору.

По-друге, якщо порівнювати ефективність Державної виконавчої служби і приватних виконавців, то в середньому один приватний виконавець стягує у 5,3 рази більше, ніж працівники Державної виконавчої служби. За даними СЕТАМ 200 приватних виконавців разом реалізували стягненого майна більше ніж 4,5 тисячі виконавців. Тому приватні виконавці справляються краще.

Вважаю, що рішенням є однозначний розвиток приватного виконання. У своєму повсякденному житті, коли нам треба зробити певну роботу, ми обираємо відповідний інструмент. Треба забити цвяха – беремо молоток, а не викрутку, не щось інше, хоча дійсно інколи в житті таке трапляється. Так само і ми, коли шукаємо рішення боргової проблеми, маємо застосувати

інструмент, який найкраще підходить, цей інструмент – це система приватного виконання.

Зараз у Комітеті податкової політики розглядається законопроект про колекторів. Я також приймаю участь у роботі над ним. І одразу запевню, що такого поняття "колектор" у нас у країні не існувало б, якщо б ефективно працювала система виконання рішень. Роль колекторів, роль стягнення, ефективно могли б взяти на себе знову ж таки приватні виконавці, а не тисячі колекторів, колцентрів, які завдають шкоди людям, психологічний тиск здійснюють на людей і це збуджує суспільство, негативні наслідки для всього суспільства відбуваються із-за таких неефективних процесів. Тому законопроект 3726 і супутні зміни до кодексів забезпечать ефект успішної реформи, яка зможе швидко принести плоди для економіки. Громадяни швидко відчують позитивні зрушення. Вони вже відчули ефективність приватного виконання. Звісно, ефективність приватного виконання тільки для кредиторів. Боржники будуть говорити, що їм непотрібна дана ситуація, їм непотрібно, щоб

Закон 3726 створює умови, в яких сплачувати борги вигідніше ніж не сплачувати, зрівнює процесуальний статус приватних і державних виконавців, дозволяє приватним виконавцям виконувати судові рішення стосовно державних підприємств, державних органів, дерегулює нагляд і контроль, спрощує доступ до професії. Ця сукупність факторів дозволить законопроекту повернути кошти законним власникам, збільшити обсяг монетарної маси в економіці та повернути довіру міжнародної інвестиційної спільноти. Навчитися виконувати зобов'язання у нас в країні, саме це головна мета реформи виконання. Бо коли ми навчимося виконувати рішення суду, ми станемо дорослими як держава та одразу піднінемося на десятки сходин в економічному зростанні та звісно – в міжнародних рейтингах.

Я дякую Комітету правової політики за те, що дійсно організував ефективну роботу на даний час робочої групи з аналізу законопроектів. Дякую Міністерству юстиції України, яке на робочій групі дискутує і

погоджується з більшістю пропозицій, які висловлюють приватні виконавці і ми як співавтори законопроекту.

Я маю надію, що робоча група в найкоротші терміни доопрацює новий законопроект на базі законопроекту 3726. Якщо будуть якісь питання, докладніше про зміни в законодавстві, яке пропонується, можна почитати на сайті виконання pravojustice.eu і також задати мені питання будь-які на моїй сторінці в Фейсбук. Я готовий до консультацій, до співпраці із судами до законодавства, які будуть сприяти відновленню виконання судових рішень у нас в Україні.

Дякую всім за увагу. Зараз я поверну екран назад.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Тарас Петрович. Дійсно, я сподіваюся, що і ваша участь в робочій групі і сьогодні на комітетських слуханнях, ви як активний законотворець берете участь під час і обговорення і є одним із співавторів законопроекту. Будемо рухатися і будемо сподіватися на те, що ми будемо мати якісне законодавство, яке регулює ту сферу, яку ми сьогодні обговорюємо.

А зараз я хочу надати слово Олександрову Сивокозову заступнику голови Ради приватних виконавців.

СИВОКОЗОВ О.М. Доброго дня, шановний головуючий! Доброго дня, парламентарі і урядовці, шановні учасники дискусії! Від імені професійної спільноти приватних виконавців дозвольте висловити вам повагу і дуже вдячні вам за те, що приділяєте так багато уваги проблемам виконання судових рішень.

(Шум у залі)

Чомусь не запускається в мене демонстрація, на жаль. Вибачаюсь, що немає можливості чомусь. Вибачаюсь, тоді без демонстрації, вона є у чаті, я її скинув, якщо цікаво подивіться.

Одне з ключових питань – це є питання якраз економіки. Уявіть собі, вже ці цифри звучали, у нас також 2,6 відсотки – це реальний рівень стягнення боргів, які підлягають стягненню за рішеннями судів. Цю цифру, звісно, вже всі знають і не лише в Україні, і Довідас казав. Від загального боргу – це взагалі 1,4 відсотки, а це ми кажемо від того боргу, який вже в нас є за судовими рішеннями.

Наша країна щороку втрачає сотні мільярдів гривень через невиконання судових рішень. І це одне з ключових питань державотворення. Бо якщо державні рішення не виконуються, то громадяни починають запитувати: а навіщо ж нам така держава?

То у 2016 році проблеми трохи зрушилися з мертвої точки, рішенням стало впровадження змішаної системи виконання. Після 3 років роботи ми можемо з гордістю казати, що приватне виконання, дійсно, працює.

Переконавати в ефективності приватних виконавців і приватного виконання вже нікого не потрібно, факти говорять самі про себе. І можемо відмітити також таку тенденцію, що за підсумками 2019 року всі державні виконавці реалізували майже 725,5 мільйонів гривень арештованого майна, тоді як приватні виконавці реалізували майна майже на 30 мільйонів більше – 754,8 мільйонів гривень. А різниця дуже разюча, оскільки приватних виконавців на кінець 2019 року було всього 213, тоді коли державних виконавців було 4 тисячі 472 державних виконавця.

Таким чином, якщо ми будемо брати кошти, то в середньому в минулому році кожен приватний виконавець у середньому стягнув 18,7 мільйонів гривень, тоді як державний колега стягує всього лише 3,5 мільйони за цілий рік.

Також хочу відмітити, що приватні виконавці готові до відповідальності, яка надається нам державою. Приватні виконавці наділені правом здійснювати публічні функції, то ж ми підпадаємо під дію антикорупційного законодавства.

Із аналізу реєстру судових рішень свідчить, що жодного приватного виконавця не притягнуто до кримінальної відповідальності, відсутні такі кримінальні вироки. Тоді, коли ми бачимо, що у Державній виконавчій службі їх є багато, в тому числі питання корупції виникає дуже часто, ми бачимо і зловживання правами і обов'язками. Якщо існують схеми, то давайте, якщо, дійсно вони існують, давайте разом з ними боротися. Але, те, що відсутні кримінальні провадження щодо цього, мабуть, є дуже значним показником.

Причина не в тому, що державні виконавці гірші, бо більшість із нас нещодавно вихідці із Державної виконавчої служби, майже більше 70 відсотків приватних виконавців – це колишні працівники Державної виконавчої служби. Тож в цьому ми бачимо, що, мабуть, проблема є в системі. Якщо колишній державний виконавець став приватним виконавцем і показує свою успішність, то, мабуть, що в цій системі потрібно змінити.

Оскільки система не працює, вона є монопольною, будь-який студент економіки підвердить, що монополія завжди є неефективною. Система виконання судових рішень у нас якраз є здебільшого монопольною, бо ми бачимо всього лише кілька сотень приватних виконавців із значно різними повноваженням.

Мін'юст визначає правила, сам за цими правилами працює і контролює їх дотримання. Фактично Мін'юст і Державна виконавча служба є монопольною, оскільки перевіряє діяльність приватних виконавців і контролює їх за власними правилами. Тобто самоврядування в цьому, на жаль, не приймає великої участі, Асоціація приватних виконавців лише піклується про дотримання кодексу етики приватного виконавця, який самі приватні виконавці і затвердили.

Протягом 2019 року до Міністерства юстиції надійшло 1 тисяча 194 скарги на приватних виконавців. Із них майже 100 відсотків – це скарги боржників в результаті успішного виконання судових рішень.

Лише 86 скарг були визнані обґрунтованими і передані до комісії на розгляд, і лише до 18 з них були застосовані дисциплінарні стягнення. Це 8 попереджень, 4 догани, 4 призупинення і 2 відсторонення приватних виконавців від здійснення обов'язків. Аналогічна статистка стосовно державних виконавців у нас, на жаль, відсутня, порівняти не маємо можливості.

Рішення дисциплінарної комісії часто виявляється дуже низької якості. А саме: у 90 відсотках випадків приватні виконавці ідуть оскаржувати рішення дисциплінарної комісії і в більшості випадків суди стають на сторону приватного виконавця і скасовують рішення дисциплінарної комісії. Наприклад, за період з січня 2018 року по липень 2020 року першу і апеляційну інстанції пройшли 11 справ. Лише у трьох випадках суди стали на бік дисциплінарної комісії, тобто відмовили у задоволенні скарг.

Чому саме стають на бік приватних виконавців суди? Це, звісно, низька якість рішень дисциплінарної комісії, багато процесуальних порушень, часто рішення комісії не обґрунтовано виходять за межі предмету скарги. Були випадки, коли в ідентичних питаннях приймалися протилежні рішення.

Якщо рішення дисциплінарної комісії системно скасовують суди, значить якість цих рішень дуже низька. Якщо виносяться рішення не за порушення під час виконання обов'язків, а за їх належне виконання, то щось треба змінювати в процедурах дисциплінарного контролю, робити їх більш прозорими. Але, таке враження, що в Мін'юсті так не вважають, оскільки Мін'юст підготував проект 3609 і цей законопроект фактично не руйнує монополію, а її цементує.

Лише кілька прикладів. Це скасовується норма щодо об'єму позапланових перевірок, зараз їх можна проводити лише з питань, які стали предметом для проведення перевірки. Якщо дисциплінарна комісія приймає рішення на підставі даних, які входили за межі перевірки, суди скасовують такі рішення, звісно. А тепер проект передбачає, що посадовцям дають

можливість шукати порушення аж поки їх не знайдуть і це буде вважатися законним.

Питання, які були предметом перевірки, хочуть дозволити перевіряти повторно, тобто фактично тероризувати нескінченними перевірками. Скасовується догана як вид дисциплінарного стягнення.

Основним видом покарання стають призупинення на 6 місяців або припинення діяльності. Хочу обмовитися, що зупинення діяльності на певний час – це фактично покарання не виконавця, а стягувачів судових рішень, оскільки рішення залишається у виконавця на виконанні, а вчиняти дії щодо його виконання він фактично позбавлений можливості. Тобто фактично це покарання дійсно самого стягувача і перешкоджання у виконанні рішень.

Якби ще й цього було мало, то Асоціації приватних виконавців взагалі заборонено, вона позбавляється права погоджувати проекти нормативно-правових актів, які регулюють діяльність приватних виконавців. Тобто замість вирішення системних проблем виконання судових рішень законопроект Мін'юсту ставить.....

Що пропонується європейським законом? Щоб змінити ситуацію, потрібні не косметичні зміни, а потрібно демонополізувати систему. Професійна спільнота підтримує європейський пакет законопроектів щодо виконавчого провадження, це 3726 і ще група законів, які до нього входять, за номерами 27, 28, 29.

Що пропонується? Кілька тез із проекту 3726. Це зрівняння процесуальних статусів приватних і державних виконавців. Дозволяють приватним виконавцям виконувати рішення проти держави та державних органів, а це якраз найбільше джерело заборгованості і найбільша причина скарг українців до Європейського суду з прав людини.

Розширяють повноваження помічників приватних виконавців, щоб могли розвивати практику, здешевити процедури та максимально більше виконувати виконавчих документів. Спрощують і роблять більш прозорою

процедуру доступу до професії, запроваджують прозору і послідовну процедуру дисциплінарного контролю, яка забезпечить незалежність приватних виконавців і не дозволить боржникам і заангажованим посадовцям застосовувати дисциплінарний контроль для тиску на приватних виконавців.

Переконаний, ці зміни дозволять повною мірою використовувати потенціал приватного виконавця, а також збільшити ефективність самої Державної виконавчої служби. Професійна спільнота готова до рівних повноважень із державними виконавцями. Ми довели своєю роботою це. І довели, що готові брати відповідальність за дисциплінарний контроль і доступ до професії. Розвиток самоврядування повинен стати запорукою ефективного розвитку професії. Асоціація приватних виконавців повинна стати ефективним менеджером професії.

Тому від імені Асоціації приватних виконавців прошу депутатів взяти за основу законопроект саме 3726 і напрацювати новий якісний Закон про виконавче провадження, який дозволить посилити ефективність та відповідальність всієї виконавчої системи. Ми готові до відповідальності.

Дуже вам дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Дякую, пане Олександр.

Ви також є членом робочої групи. Спільно будемо працювати для того, щоб врахувати також і ваші побажання.

А зараз я хотів би, щоб до слова була запрошена Тетяна Коротка, заступник бізнес-омбудсмена, і поділилася досвідом Ради бізнес омбудсмена стосовно практики невиконання судових рішень державними органами. Є Тетяна?

КОРОТКА Т.А. Да. Дякую. Дякую, шановні колеги. Я вас вітаю.

Ви знаєте, що в Ради бізнес-омбудсмена є доволі специфічні повноваження, ми займаємося серед інших питаннями впровадження судових рішень, якщо вони задовольняють бізнес, і вони б хотіли впровадити.

Проблеми, з якими стикається Рада бізнес-омбудсмена, вони також стосуються судових рішень.

Маю сказати, що за 5 років нашої діяльності, у нас більше 500 скарг стосовно невиконання судових рішень державними органами і звичайно, це добровільне..... примусове виконання в судових рішеннях, воно стосується практично, можливо, кожної шостої нашої справи. І показує наша практика, що кількість таких скарг з кожним роком зростає. Я бачу таку негативну в цьому сенсі динаміку за останні три роки. Сподіваємося, що зараз, коли ми взялися за цю справу, більш детально на неї подивитися, і ми зможемо разом з вами надати якісь корисні поради і дати той внесок у ту роботу, про яку сьогодні вже шановний пан Костін, його гості, доповідачі згадували.

На певних етапах нашої діяльності ми вже там ініціювали певну роботу із стейкхолдерами стосовно цього питання, але, на жаль, наші попередні зусилля не спричинили ніякого такого серйозного впливу. І зараз ми хотіли б присвятити наступний системний звіт Ради бізнес-омбудсмена саме цьому питанню.

Необхідно зазначити, що навіть якщо ми досягли більше 70 відсотків позитивних рішень для бізнесу за допомогою наших зусиль, нам, на жаль, зрозуміло, що протягом нашого такого відведеного регламентного часу нам рідко вдається досягти цього позитиву для бізнесу. Ми маємо докладати зусиль більше і більше, це демонструє нам також недоліки системи.

Шановний пан Довідас, керівник проекту "Право-Justice", він згадував про такі великі цифри. Можливо, наші півтисячі не є тими великими цифрами для того, щоб казати про системність певних проблем, але в нас є певний погляд на те, з якими стикається бізнес проблемами. Справа в тому, що виконання судових рішень зводиться не лише до недоліків механізму примусового виконання рішень. Нам здається, що ця сфера, вона значно ширша. І окрім тих рішень, якими суд прямо зобов'язав того чи іншого доповідача чинити певні дії, при розслідуванні ми бачимо, що досить часто ми стикаємося із ситуаціями, в яких суд визнає діяльність чи бездіяльність

того чи іншого владного відповідача неправомірними, але при тому він не зобов'язує як би відповідача вживати якісь дії для того, щоб відновити права скаржника. І ми бачимо в цьому велику проблему, тому що державні.....

І ми плануємо наступний наш системний звіт присвятити широкому огляду питань через призму практики Ради бізнес-омбудсмена для того, щоб не повторювати вже ті напрацювання, які були зроблені колегами, але, можливо, надати ще додаткового імпульсу, додаткових аргументів шановному парламентському комітету, тим активним стейкхолдерам, які працюють в напрямку покращення ситуації з виконанням судових рішень.

Зокрема, в січні 2021 року ми представимо звіт. Ми запланували його розбити на три таких підтеми великі.

По-перше, це така загальна проблематика примусового виконання судових рішень. Так, ми торкнемось, звичайно, через призму нашої роботи питання приватних виконавців, необхідності, можливо, надання їм додаткового інструментарію. Це питання мораторію, тому що ми також бачимо цю проблему через роботу Ради бізнес-омбудсмена. І питання судового контролю, мабуть, ми також торкнемося, тому що воно безпосередньо пов'язано також з виконанням судових рішень.

Друге – це, мабуть, головний акцент ми зробимо на специфіці виконання судових рішень, які знаходяться в роботі Ради бізнес-омбудсмена. Якщо подивитися більш ґрунтовно, то наша статистика свідчить про те, що невиконання судових рішень переважною частиною в роботі бізнес-омбудсмена, вона стикається з фіскальними питаннями. Це питання Державної податкової служби. Це питання відновлення прав скаржника реєстрації податкових накладних.

Це ми бачимо, коли там відповідне судове рішення відбувається поза межами розумного судового строку. І ми хотіли б надати цьому інший погляд на це – яким чином можливо було б покращити цю ситуацію. Тому що, бачите, сьогодні ми спілкуємося в середовищі юридичному. Проте, як правильно зазначив пан Довідас, потрібно ширше дивитися на ситуацію не

лише економічно, а я б навіть сказала, питання інституційної спроможності державних органів.

Тому що коли країна ставить питання про такі важливі судові реформи, важливі суттєві реформи у фіскальній сфері – митних органів, податкових органів, неможливо ставати осторонь від питання також. По-перше, яким чином вони проводять свою роботу, щоб довести скаржника до суду і потім вони би мали виконувати якісь судові рішення. А з іншого боку, якість їхнього виконання судових рішень, вже прийнятих рішень що вступили в законну силу, також свідчить про якість цих інституцій, робота яких є важливим індикатором тих реформ, тих змін, які відбуваються в країні.

Окрім цього питання, у нас є питання невиконання (все-таки вузьке воно, можливо, сьогодні), але це питання невиконання судових рішень, прийнятих в рамках кримінальних проваджень, невиконання рішень прийнятих слідчими суддями. На жаль, сьогодні чинне законодавство не передбачає жодного такого ефективного механізму виконання ухвал слідчих суддів. І до нас надходить багато скарг, пов'язаних з тим, що правоохоронні органи тривалий час не виконують ці рішення, скажімо, пов'язані з поверненням майна щодо суб'єкта щодо якого проводиться розслідування, щодо того, що не виконують інші слідчі необхідні слідчі дії.

Крім того третім таким важливим напрямком з яким ми стикнулися – це питання взагалі примусового виконання судових рішень в рамках комерційних та інвестиційних спорів. І це є і сьогодні, вже про це згадували колеги, що це є як би дуже важливим таким показником інвестиційного клімату в країні, захисту інвестицій і так далі.

Ми бачимо, через нашу роботу, що, на жаль, є багато нюансів, з цим пов'язаних. І буквально Рада бізнес-омбудсмена постійно бере участь у відповідних міжвідомчих робочих групах в Міністерстві юстиції стосовно виконання вже рішень міжнародних арбітражів в Україні.

Ми сподіваємося, що системний звіт, наш досвід допоможе якимось чином покращити цю ситуацію, зробити також свій внесок в ту роботу, яку ви проводите. Це такий короткий огляд.

Сьогодні, я б не хотіла висловлюватися стосовно підтримки чи якогось опанування, теми деякі висловлені, тому що, наскільки я розумію, наші сьогоднішні комітетські слухання присвячені взагалі обговоренню 360 градусів проблематики виконання судових рішень. Проте, я вважаю, що враховуючи, що ми знаходимося, як би є таким, знаєте, "оголеним" нервом в ситуації у бізнесі, маю відмітити, що питання виконання судових рішень вони болючі дуже, вони тягнуть багато часу і вони є таким гарним показником того, яким чином працює наша система юстиції.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам, Тетяно. Дійсно, ви правильно відмітили, що

Звичайно, зараз ще буквально кілька доповідей і після того ми будемо матимемо змогу обговорити, якщо потрібно питання, буде можна його поставити.

Зараз я запрошую до слова Олексія Соломко, Асоціація правників. Будь ласка, Олексій.

СОЛОМКО О.В. Дякую. Шановні присутні, моя тема виступу буде стосуватися проблематики дисциплінарних проваджень приватних виконавців. Хоча за своїм масштабом ця проблема охоплює не більше, мабуть, 5-10 відсотків від того всього кола питань, які стосуються проблеми з виконаннями судових рішень.

Як попередні наші доповідачі вже звертали увагу, цікаві виступи і Михайла Михайла Смоковича, Довідаса Віткаускаса і заступника бізнес-обмудсмена Тетяни Короткої, насправді існує безліч процесуальних проблема, безліч проблем, які стосуються організації роботи державних,

приватних виконавців, безліч проблем, які стосуються взаємовідносин стягувачів, божників інших сторін-учасників виконавчого провадження. Хоча за своєю резонансністю питання притягнення до відповідальності приватних виконавців на сьогоднішній день посіло чи не перше місце. Навіть відмітили це і представники регулятора в своєму виступі.

Для наглядності я вам покажу статистику роботи дисциплінарної комісії. Якщо видно всім присутнім? Видно.

Ми збирали цю інформацію за останню каденцію роботи дисциплінарної комісії. Остання каденція – це комісія, яка була призначена в листопаді 2019 році, і за не повний рік роботи скільки було напрацьовано.

Всього до комісії надійшло близько 200 подань за цей час, це по 7.10 ми брали. З них було задоволено лише 38 подань, тобто відсоток виправданих порушень в діях приватних виконавців, які були підтвержені 38 подань. Або це складає не більше 10 відсотків.

В той же час 114 подань було відхилено і відкладено розгляд ще 148 подань. сьогодні регулятор, викладалося в документах, дуже цікава статистика ще доповнюється за попередній період роботи дисциплінарної комісії (2017, 2018 і частково 2019 роки). Виходить, що за весь час роботи дисциплінарної комісії основний тягар розгляду подань у нас був в кінці 2019-2020 років. Коли всього за весь час було передано на розгляд 255 подань та 200 подань розглядалося протягом останнього року.

Це ще закиди, які неодноразово продовжують лунати стосовно кровожадності, упередженості роботи попереднього складу Міністерства юстиції відносно приватних виконавців.

Я потім загрузу цю інформацію окремо в чат і зможете нею скористуватися.

Я не буду повторювати за попередніми виступаючими, зупинюсь лише на тій проблематиці, яка на сьогодні окреслена в роботі Дисциплінарної комісії приватних виконавців. Перша проблема – це проблема гласності роботи комісії. Гласність – це мається на увазі не обов'язково допуск всіх

бажаючих взяти участь в роботі комісії, посидіти, послухати – те, що є на зразок відкритого судового засідання. А "гласність" – я вкладаю в це поняття, це доведеність до відома всієї спільноти (не тільки приватних виконавців, а всіх правників, всіх зацікавлених осіб) інформації про хід розгляду таких подань.

На сьогоднішній день, на жаль, склалася така ситуація, що висвітлюється інформація про результати роботи Дисциплінарної комісії тільки Асоціацією приватних виконавців України. Регулятор – Міністерство юстиції – на сьогоднішній день, з незрозумілих поки для нас причин, цю роботу не робить. Тому ми не можемо перейти до наступного кроку.

Це усе те, про що казали попередні виступаючі – це узагальнення дисциплінарної практики, та й в принципі загальної процесуальної практики, методики роботи приватних виконавців.

Перший крок до цього – те, що ми давно очікували, що просили від Міністерства юстиції, це принаймні започаткувати публікацію протоколів чи хоча б якоїсь інформації про результати засідання Дисциплінарної комісії, щоби всі зацікавлені особи могли бачити підстави притягнення до відповідальності, підстави відхилення. Тобто схоже до узагальнення, яке відбувається в судах, публікується для того, щоб всі сторони-учасники процесу могли зрозуміти, орієнтуватися, які принципи, підходи до розгляду тієї чи іншої категорії справи.

На сьогоднішній день перший крок, який ми до цього зробили, оскільки регулятор цього не зробив, я і голова Ради приватних виконавців міста Києва, ми зробили запит до Міністерства юстиції. Вже очікуємо на виконання цього запиту. Будуть надані протоколи засідань Дисциплінарної комісії за останній рік каденції.

Щоправда, Міністерство юстиції вирішило запропонувати нам сплатити кожному із запитувачів по тисячі гривень, бо начебто це адміністративна послуга. Тим не менше, ми вже вдячні Міністерству юстиції, що хоч таким способом буде надана інформація, яка в подальшому нами буде

опублікована для загального доступу, для можливості користування в роботі не тільки приватних виконавців, а й будь-яких зацікавлених осіб, сторін виконавчих проваджень, будь-яких інших правників.

Друге. Проблема гласності – це те, що в нас відсутня можливість розшифрувати результати голосування. Мається на увазі що? Коли кожен член комісії голосує по-своєму, а потім рішення приймається в узагальненому вигляді. Хто з членів комісії був "за" прийняття такого рішення, хто був "проти" – незрозуміло. Далі йдуть у нас непорозуміння навіть на рівні судових розглядів, уже зараз відбуваються деякі судові засідання, в яких визначається питання про те, що, виявляється, члени комісії голосували зовсім не таким чином, як було відображено в протоколі.

Звідси ми переходимо ще до такої проблеми, яка потребує негайного вирішення, – це проблема, відмічена неодноразово судами, це проблема мотивації рішень. Навіть ті протоколи, які будуть нами отримані і вся спільнота зможе їх побачити, вони всім покажуть, що мотивація рішення як така, прийнята за результатами дисциплінарного провадження, відсутня. Протокол містить що? Тези виступів тої чи іншої особи, тобто членів дисциплінарної комісії та осіб, які запрошені до участі в дисциплінарній комісії. Однак, у зв'язку з чим приймається те чи інше рішення, зі змісту протоколу неможливо встановити. І це вже та проблема, яку неодноразово піднімають суди, в першу чергу адміністративні суди, адміністративна юрисдикція, говорячи про те, що дисциплінарна комісія приватних виконавців на сьогоднішній день не обґрунтовує рішення як такі. Звідси у нас неодноразово ще були нарікання з боку представників регулятора про те, що рішення комісії, якщо й скасовуються судами, то скасовуються виключно з формальних підстав.

Однак, вимушені ми заявити всім про те, що формальні підстави створюються самим регулятором, тобто створюється формальна можливість для скасування рішення не по суті, а тільки, звісно, з таких формальних зовнішніх підстав. І перша підстава – невмотивованість рішення як такого.

Звідси, я ще раз повторюю про ту проблему, як і говорили наші попередні виступаючі, якість підготовки матеріалів на засідання комісії. Навіть з цих 200 подань, які готувалися Міністерством юстиції, було задоволено, ще раз повторюю, лише 38 подань. Притому що приватних виконавців, які приймають участь в дисциплінарній комісії є членами дисциплінарної комісії, всього четверо. Нас меншість, нас меншість в комісії. Получається, навіть представники регулятора, які входять до складу дисциплінарної комісії, вони самі погоджуються з надуманістю мотивів направлення всіх інших подань, які надходять на розгляд до дисциплінарної комісії.

Звідси, у нас залишається до сих пір невирішена проблема – це проблема незалежності і упередженості членів дисциплінарної комісії. Маються на увазі ті члени дисциплінарної комісії, яких призначає регулятор.

На сьогоднішній день так вийшло, що всі члени дисциплінарної комісії, які призначені регулятором – Міністерством юстиції, є підлеглими особами департаменту Державної виконавчої служби Міністерства юстиції. Виходить зовсім нонсенсна ситуація, коли подання про притягнення до дисциплінарної відповідальності приватного виконавця готується, підписується директором департаменту Державної виконавчої служби, а розглядати це подання мають його підлеглі.

От скажіть, будь ласка, яку об'єктивну, незалежну, неупереджену оцінку цьому поданню вони можуть дати, оглядаючись на свого керівника? І по суті вони що, повинні поставити під сумнів своїм рішенням керівництво, яке направляє подання?

Ну таку сходу белиберду можна уявити, наприклад, якщо, наприклад, колегія суддів, буде направляти суддів, які будуть розглядати, якусь кримінальну справу щодо прокурора області, який підписує обвинувальний висновок. Ну от у нас на сьогоднішній день схожа ситуація склалася в роботі дисциплінарної комісії. Ми неодноразово пропонували...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Регламент. У нас регламент 7 хвилин для виступаючих, ви – вже 10. Вибачте, будь ласка, але...

СОЛОМКО О.В. Дякую. Останній момент, на який я хочу звернути увагу. Це те, що на сьогоднішній день вже неодноразово говорилося про те, що в роботі дисциплінарної комісії допускається те, що розглядаються скарги боржників і тому подібне.

На сьогоднішній день стоїть таке питання. Конституція України стаття 129 зі значком 1 та стаття і питання кваліфікації процесуальних дій державного чи приватного виконавця здійснюється судом, контроль за виконанням рішення здійснюється судом.

Чому ця норма Конституції України та Закон України "Про виконавче провадження" на сьогоднішній день ігнорується, оминається регулятором невідомо. От ті заходи, які ми на сьогоднішній день навіть пропонуємо в законопроекті, вони, по суті, стосуються чого – того, щоб змусити регуляторам виконувати Конституцію України. Ну ситуація трошки абсурдна, погодьтесь, враховуючи те, що сам регулятор має бути гарантом Конституції фактично як орган справедливості, як його назвав Тарас Тарасенко.

Ми як виконавці як рік тому були відкриті, так і зараз відкриті до регулятора. Ми знаємо як вирішувати ці проблеми, ми знаємо як допомогти. Тому ми хочемо, щоб наші виступи на сьогоднішній день не сприймалися в якості критики, а сприймалися як пропозиція до співпраці.

Дякую за увагу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам, Олексій. Я не думаю, що коли ідуть обговорення це має якось впливати, що це в якості критики. Навпаки, це іде конструктивний діалог з метою того, щоб ми досягли спільної мети – мати якісне законодавство з цієї проблематики.

Зараз я прошу до слова Ксенію Величко – менеджера з питань стратегічного розвитку Американської торговельної палати в Україні.

І нагадую ще раз, що ми домовились про регламент 7 хвилини для доповідача. У нас ще два доповідачі. Після того перейдемо до обговорення.

Будь ласка, якщо є, Ксенія Величко.

ВЕЛИЧКО К. Так, я тут. Добрий день всім. Дякую за запрошення.

Я буквально додам і тезисно окреслю позицію бізнес-спільноти щодо даного питання. По-перше, хочеться зазначити, що пріоритетом для бізнес-спільноти залишається забезпечення реальної та ефективної судової реформи, верховенства права та справедливого правосуддя, в тому числі і прозорого відбору суддів на всіх інстанціях. Даний пріоритет залишається традиційним вже декілька років. Верховенство права та судової реформи є критично важливими для інвесторів, оскільки це ключова передумова, що надає впевненості інвесторам інвестувати в Україну значний капітал і саме цього вони вимагають.

Експерти компаній-членів завжди виступали та продовжують виступати і наголошувати на важливості повного системного і нормативно-правового забезпечення у сфері виконання судових рішень та рішень інших органів. З моменту початку роботи в 2017 році приватні виконавці, на думку окремих компаній-членів палати, продемонстрували значні результати, вони повідомляють про значну ефективність діяльності саме приватних виконавців в порівнянні з державними.

В той же час надають такі рекомендації, які, на їх погляд, могли б удосконалити їх діяльність в Україні, і які можуть бути передбачені у відповідних законопроектах і в майбутніх законах.

Це, по-перше, розширення незалежності приватних виконавців, в тому числі і шляхом звуження дискреційних повноважень Міністерства юстиції України стосовно приватних виконавців. Також це розширення обсягу повноважень приватних виконавців, що дозволить їм примусове виконання

стосовно або на користь державних органів та установ. Запровадження дієвої автоматизованої системи блокування та списання коштів із банківських рахунків. А також запровадження ефективних заходів, які б стимулювали боржників виконувати свої зобов'язання добровільно та своєчасно.

Наші експерти завжди готові долучатись і надавати свою експертизу, адже ми об'єднуємо більше 1 тисячі 500 висококваліфікованих юристів, більше 50 юридичних фірм найкращих в Україні. Тож, будь ласка, залучайте.

І хочеться ще раз підкреслити, що яким би не було, реформуючи судову систему і судову владу, яким би не було і ідеальним судовим рішенням, без його виконання, на жаль, жодної користі від нього немає.

Все, дякую вам дуже.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Ксенія.

Прошу, якщо є, Олена Полянчук, голова Комітету Національного банку України з питань правового забезпечення діяльності банків.

ПОЛЯНЧУК О.В. *(Виступ російською мовою)*

Уважаемые коллеги, добрый день. Спасибо большое за предоставленное слово. Я глава Комитета независимой Ассоциации банков Украины по юридическим вопросам. И я сегодня хотела бы представить информацию и позицию комитета по рассматриваемым законопроектам.

В целом, мы рассматриваем эти законопроекты. Мы анализировали и законопроект 3609 и законопроект совокупно 3726, 3729 и 3727, и 3728. В целом мы рассматриваем их позитивно, мы понимаем, что было внесено много позитивных изменений, которые должны повлиять на исполнение решений.

Но, в то же время у нас есть некоторые замечания, и мы попросили бы их учесть в финальных редакциях законопроектов, мы их направляли вначале июля от ассоциации.

В части законопроекта 3609. Мы считаем, что очень позитивным является внедрение уголовной ответственности руководителей юридических лиц и физических лиц предприятий, применение встречного обеспечения....., принятие судебного решения об обеспечении исков, приостановление обращения взыскания. Мы также считаем очень положительным увеличение сроков объявления исполнительской надписи к исполнению до 3 лет, это очень позитивно с нашей точки зрения. Мы также позитивно оцениваем изменение в 37 и 43 статью Закона об ипотеке. И освобождение от уплаты судебного спора за подачу заявления об изменении или установления способа, порядка или срока исполнения судебного решения.

Мы считаем, что это позволит избежать неоднозначной судебной практики, на текущий момент которая существует. И это будет в целом позитивно воспринято рынком.

В тоже время у нас есть некоторые замечания, потому что мы считаем, что необходимо более четко прописать понятие сведенного исполнительного производства.

Кроме этого мы не вполне поддерживаем идею о предоставлении права обращения в суд с жалобой в рамках исполнительного производства, не только участниками исполнительного производства, но и третьим лицам. Мы предполагаем, что это будет существенно затягивать процессы. И это станет полем для подачи жалоб необоснованных, на которые необходимо будет тратить время судебной системе, что в принципе неприемлемо.

Мы также предлагаем пересмотреть ограничение прав на обращение в суд на решения дисциплинарной комиссии Минюста, которые будут приниматься в отношении частных нотариусов, которые нарушили требования законодательства.

И кроме этого мы считаем, что позитивным является то, что предложено увеличение уголовных санкций за неисполнение судебных решений. Но в тоже время административные санкции не претерпели

никаких существенных изменений. Таким образом мы видим в этом дисбаланс и это может сделать, в том числе, процесс наказания малоэффективным, поэтому, возможно, административные санкции необходимо доработать.

Еще раз обращаю внимание, что мы в июле направили наши предложения и замечание в отношении законопроекта 3726 и 3727, 3728, 3729.

Мы подали предложения, которые попросили бы рассмотреть комитет, в частности определение возможности выдачи исполнительных документов в электронной форме. Все-таки Украина движется к цифровой трансформации, и такая возможность издавать документы в электронной форме исполнительные могла бы стать существенным толчком для эффективного, быстрого и удобного для всех порядка работы в рамках исполнительного производства.

Также мы предложили дополнить Единый реестр должников новыми позициями в части указания суммы исполнительного производства и номера исполнительного производства, потому что, как вы знаете, у нас исполнение может находиться в разных городах, у разных исполнителей и, в принципе, оперативное выяснение номера, суммы исполнительного производства могло бы позволить ускорить процессы добровольного исполнения решений судов или ускорить процессы самостоятельного принудительного исполнения решений судов со стороны должников. Потому что в банковской системе существует такая проблема, когда мы не можем четко дать ответ нашим клиентам. И для банковской системы тоже очень полезно понимать, какие документы приходят на исполнение в отношении банковской системы для того, чтобы мы могли очень оперативно реагировать на эти случаи и покрывать эти вопросы. Потому что для банковской системы это очень важно, поскольку это препятствует проведению сделок с недвижимостью.

Это является блоком для проведения сделок с недвижимостью в банковской системе. А суммы, которые взыскиваются, иногда очень

незначительные, но могут иметь существенные последствия для деятельности банка.

Также хотели бы обратить внимание на исключение нормы об отказе в открытии исполнительного производства в случае, если взыскатель не оплатил осуществление первоочередных исполнительных действий. Мы обратили внимание в наших предложениях на то, что решение Конституционного Суда Украины от 19-го года по конституционной жалобе госпожи Скрипальской Веры в части соответствия Конституции Украины и конституционности положений части второй статьи 26 Закона Украины "Об исполнительном производстве" в отношении обеспечения государственного исполнения судебного решения, положение в отношении обязанности оплаты авансового взноса, как обязательного условия для начала исполнительного производства, этим решением были признаны неконституционными. Поэтому мы бы хотели, чтобы вы обратили на это внимание, скорректировали в этой части законопроект.

Также мы очень просим помочь с решением вопроса по снятию исполнителем ареста со всего имущества или средств должника в случае окончания исполнительного производства. На текущий момент постановление об окончании исполнительного производства является основанием для снятия средств со счетов должника. То есть такое постановление должно стать основанием для снятия средств. Потому что очень часто, когда к нам поступает в банковскую систему постановление об окончании исполнительного производства, эти постановления не являются основанием для снятия ареста средств, потому что такие дополнительные постановления о снятии ареста не издаются. Таким образом у банков накапливаются огромные фуллы арестованных средств и банк в ручном режиме вынужден решать через должников эти вопросы о снятии ареста со счетов должников. То есть это глобальная проблема для всей банковской системы.

Поэтому мы бы очень попросили вас рассмотреть наши предложения и утвердить их потому что это снимет нагрузку в банковской системе и позволит более эффективно освобождать средства клиентов банков как должников в случае окончания исполнительного производства, в случае полной оплаты долга, и в случае как-бы положительного разрешения вопроса для должника.

Кроме этого мы бы хотели обратить ваше внимание на то, что мы не поддерживаем законопроект об исключении из Закона "Об ипотеке" статей о проведении прилюдных торгов, это статьи с 43 по 49 Закона Украины "Об ипотеке". Норма Закона Украины "Об ипотеке" регулирует порядок реализации и передачи ипотеки в случае, если невозможно обратиться взыскание на предмет ипотеки. То есть эти нормы будут нарушать права взыскателя, то есть права кредиторов. А кредиторами у нас являются не только банки, но и другие взыскатели в Украине.

Кроме этого мы обращаем внимание, что все-таки обращение взыскания на предмет ипотеки осуществляется исполнителем с учетом положения Закона Украины "Об ипотеке". И, если эти статьи о проведении прилюдных торгов будут исключены из Закона "Об ипотеке", то соответственно мы не сможем нормально и эффективно работать в этом процессе.

Поэтому мы очень просим комитет рассмотреть наши предложения, которые, как я уже сказала, были направлены ранее, и учесть их.

Спасибо большое за внимание, коллеги.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Шановні колеги, у нас всі, хто мав бажання виступити, всі доповідачі виступили. Зараз я запрошую всіх до обговорення. Але в першу чергу хочу зазначити таке, що за правилами проведення слухань, під час проведення слухань кожен член комітету на базі якого проводяться такі слухання, має право ставити запитання доповідачам і отримувати на них відповіді.

Я в першу чергу хочу звернутися до членів комітету нашого, які є зараз з нами. Чи є питання до доповідачів, які хочуть з'ясувати члени комітету? Я не бачу зараз скільки у нас по кількості і хто саме є, тому що у нас 52 учасники.

Демченко Сергій Олексійович, будь ласка.

ДЕМЧЕНКО С.О. Я перепрошую. У мене не стільки питання, скільки бажання висловитися. Як ви дозволите, зараз чи питання, а потім висловитись?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну давайте зараз. У нас вже іде обговорення, але за правилами в першу чергу члени комітету мають право висловити свою думку чи задати запитання.

Будь ласка, Сергій Олексійович.

ДЕМЧЕНКО С.О. Добре. Я дякую, друзі. Я хотів би розпочати з того, що на мою думку, на сьогоднішнє наше заходження не є комітетськими слуханнями, оскільки воно не відповідає формі проведення комітетських слухань, яка передбачена Законом "Про комітети Верховної Ради України". Насамперед непередбачена можливість проведення комітетських слухань у режимі онлайн, як зараз відбувається. Тому я для себе сприймаю це не комітетськими слуханнями, а майданчиком для дискусії, обміну думками, зв'язку з чим хотів би і висловити свої думки.

Ну, по-перше, всім присутнім дякую. Дуже гарні були ідеї. Тим паче приємно, що більшість з них співпадає з моїм розумінням проблем існуючих з виконанням рішень суддів. І я хотів би розділити ці проблеми на три напрямки.

Перший напрямок. На мою думку, є безспірним питання, що відповідно до розділу VIII Конституції, розділ Конституції називається "Правосуддя", саме до цього розділу відноситься стаття Конституції, яка передбачає,

що держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд.

Тобто на що я хочу звернути увагу, що щонайменше контроль за виконанням рішень суду в є функцією правосуддя і є функцією судів. І дана функція, на сьогоднішній день, на жаль, скажемо так, не досить в тому стані, який хотілося би бачити.

Якщо ми плануємо і надалі розділяти окремо виконання і контроль за виконанням рішень, то ми маємо чітко визначити межі цього контролю або визначити роль взагалі судів в цьому контролі. Вона має бути, на мою думку, домінуюча. Домінуюча з точки зору того, що лише сам суд може визначити, чи виконане відповідне рішення чи ні. Саме він може здійснити повноцінний контроль і саме присутність контролю, на мою думку, буде тією рушійною силою, яка надасть можливість саме виконувати рішення в повному обсязі і в передбачені законом терміни.

Другий напрямок виконання – це, на мою думку, сьогодні ще й найбільш актуальна проблема, це співвідношення повноважень та інших питань між приватними виконавцями і державними виконавцями. Тут у нас більш краща ситуація, ніж з контролем судовим за виконанням рішень судів. Оскільки є позиція узгоджена між Україною і Радою Європи, де передбачено всі тезові моменти чи реперні крапки, до яких ми маємо рухатися. І одна з них – це максимальне зрівняння в правах між приватними виконавцями і державними виконавцями.

І третій напрямок, який я бачу, що є необхідність над чим працювати, – це існування тих чи інших мораторіїв в нашій країні, які заважають виконувати рішення судів. Ця проблема давнішня, існує вона стільки, скільки я працював адвокатом, це більше ніж 20 років. І проблема, на мою думку, пов'язана із станом, напевно, фінансовим станом у державі.

Чи є виправданням існування того чи іншого мораторію саме для врахування фінансової стабільності в нашій країні, фінансової стабільності тих чи інших державних підприємств? Ці питання, я повністю погоджуюся,

необхідно вирішувати із залученням відповідних профільних комітетів, в тому числі я погоджуюся з представниками Ради Європи, які на це також звернули увагу, насамперед комітети, пов'язані з фінансами, з економікою, і надати вирішення цих питань.

Всім зрозуміло, що щодо цього третього питання, ми маємо прийти до кінцевого результату – це скасування будь-яких мораторіїв на виконання судового рішення. Інакше виникає абсурд, що ми надаємо право на звернення до суду, але зразу ж розуміємо, що результат цього звернення не буде реалізований внаслідок існування того чи іншого мораторію.

Тому ці три напрямки, я вважаю, є найголовнішими, біля яких необхідно здійснювати відповідну законотворчу діяльність, щодо яких я прошу максимальної допомоги наших друзів і з Ради Європи. І тут присутні представники "Право-Justice", які максимально допомагають, дуже дякую, насамперед в питанні щодо приватних виконавців та діючих мораторіїв. Тут є присутні, наскільки я розумію, колеги з USAID, яких я запрошуюю і прошу посилити свою участь у питаннях, пов'язаних з контролем з боку судової влади за виконанням судових рішень, надати пропозиції, можливо якісь інформаційні і консультативні матеріали, які, звертаю увагу, друзі, на сьогоднішній день є вкрай необхідні. Матеріалів замало насамперед щодо цього питання.

Хочу завершити тим, що, напевно, буду на комітеті ставити питання в розрізі сьогоднішнього заходу правильності існування чи можливої зміни тем підкомітетів. Тому що у нас на сьогоднішній день питання виконання рішень розділено між декількома підкомітетами. Можливо, це і є однією з причин, що, на мою думку, на сьогоднішній день комітет замало приділяє уваги цій проблемі, яка, напевно, не перша, але і не остання, з проблем, які існують на сьогоднішній день в нашій державі у сфері правосуддя.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Сергій Олексійович.

Хто ще бажає, шановні колеги, виступити в обговоренні чи, можливо, є питання?

Будь ласка, Авторгов Андрій.

АВТОРГОВ А. Скільки маю хвилин на короткий виступ?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Буквально, кілька, 3 хвилини, від 3 до 5.

АВТОРГОВ А. Дякую. Я б хотів в розрізі сказаного, перш за все, зазначити, що на сьогоднішній день до створення нашої робочої групи, на моє глибоке переконання, в державі взагалі була відсутня стратегія у сфері Незрозуміло, куди ми рухаємося. Чи ми рухаємося до повноцінної змішаної системи, де діють державні приватні виконавці, чи-то ми рухаємося повністю до приватної системи, чи-то ми повертаємося назад до державної.

Якщо брати за основу те, що ми рухаємося все ж таки до повноцінної змішаної системи, про неї досить рано говорити, тому що на сьогоднішній день навіть ті принципи, які закладались в закони в 2016 році, стосовно права стягувача на вільну передачу від органу ДВС виконавчого провадження до приватного виконавця, на сьогодні навіть не реалізовано і це.

Тобто стягувач не може забрати у органів ДВС виконавчий документ, який підвідомчий навіть приватним виконавцям, вільно передати його приватному виконавцю. Тому про повноцінну систему говорити наразі не приходитьсь.

Я не буду повторювати виступи попередніх доповідачів стосовно статистики, яка йде на користь виконання. Скажу лише, що якщо держава все-таки планує зупинитися на змішаній системі, то повинна.....і фінансувати органи ДВС належним чином, і дати розвиватися інституту приватних виконавців.

Рекомендацією Ради Європи 2003 року визначено, що службовці, які перебувають на державній службі та відповідальні за примусове виконання

рішень, повинні мати нормальні умови роботи, достатні матеріальні ресурси, допоміжний персонал, їм має надаватися гідна винагорода за їх роботу. На жаль, ми бачимо, що у нас держава, як дбайливий господар у радянському розумінні цього вислову, вона і неналежним чином приймає Державну виконавчу службу, позаяк зарплати там досить низькі, а винагорода виплачується не автоматично, і не дає розвивати інститут приватних виконавців.

Які ж можуть бути подальші кроки? На мій погляд, це все ж таки зрівняння повноважень державних та приватних виконавців. Це, друге, скасування мораторію, про яке говорили. Третє – це, власне, розробка законодавства або виконавче провадження, яке не дасть змогу боржникам ухилитися від виконання судового рішення.

В повній мірі, я відверто скажу, цього не вирішує ні законопроект Мін'юсту, ні законопроект, який ми називаємо європейським проектом, тому що потрібно також вносити відповідні зміни і в Цивільний кодекс. Якщо брати невиконання рішень майнового характеру, то, на моє переконання, потрібно запровадити в вітчизняне законодавство таке поняття, як, тобто щоденний штраф за невиконання судового рішення для того, щоб невиконання немайнового рішення, воно стало фінансово не вигідним. Тобто якщо боржник буде платити за кожний день невиконання там якогось, умовно кажучи, знесення сусідського паркану по 1 тисячі гривень, то на кінець місяця вийде, що він винен уже стягувачу знести паркан та ще й повинен 30 тисяч гривень сплатити. Якщо ми це запровадимо, тоді і виконання про відібрання дитини, і оці всі немайнові рішення, вони будуть виконуватися більш ефективно. І те, що казала представниця банківської спільноти стосовно посилення кримінальної відповідальності, вона на сьогоднішній день існує, але це наскільки вона є дієвою. Будь-який виконавець він скаже, що практично правоохоронці не реагують на повідомлення по 372 статті Кримінального кодексу України "Невиконання судового рішення". Тому питання не в тому, що відповідальність є

недостатньою, питання в тому... Тобто не питання в строках покарання, питання в тому, що вона фактично не діє ця відповідальність, вона є лише на папері.

Обов'язково також потрібно запровадити автоматизований коштів, який Україна обіцяла запровадити МВФ ще в 2005 році, якщо не помиляюсь, і на сьогоднішній день так і не запровадила. Тобто от те, що ми зараз на сьогоднішній день маємо – це електронний документообіг, не більше, з чотирма банками.

І в мене також і питання до представниці Асоціації українських банків. Чому банки не під'єднуються до цієї системи? Адже це вигідно в першу чергу банкам, які є стягувачами, по більшості, дуже рідко – боржниками.

Також я вважаю, що стосовно того, що регулятор, скажімо так, не хоче відпускати приватних виконавців у вільне плавання. На сьогоднішній день уже говорили про те, що немає випадків вироків стосовно приватних виконавців, стосовно ж державних такі факти є. Тому не потрібно боятися. Тобто має бути діалог між регулятором. А от ті, вибачте мене, рішення дисциплінарної комісії, коли виконавця за те, що він виконав судове рішення, так, ми можемо визнати, з порушенням територіальності, його зупиняються на два місяці. Ну вибачте, я закинув в загальний чат рішення по Державній виконавчій службі. Хтось тут сказав, що права боржника, яким відділом ДВС виконано судове рішення, взагалі не порушене. Тому не можна говорити про те, що дії органу ДВС є незаконними.

На мій погляд, дисциплінарна комісія на сьогоднішній день приймає непропорційні абсолютно рішення. Є такі види стягнень як догана, попередження. І одразу починати з зупинення виконавця, який виконав судове рішення, я вважаю, що не є адекватним.

Нагадаю, що стосовно мене попереднім складом Мін'юсту також було прийнято рішення про припинення діяльності. Воно скасовано судом. Мої дії визнані абсолютно законними.

Тому, коли представники Мін'юсту починають говорити за "схематоз", за "сірі" схеми, якщо чесно, на моє переконання, без Міністерства юстиції жодна "сіра" схема не відбувається, без підтримки Мін'юсту. Тому я за діалог, вдосконалення законодавства про виконавче провадження, розширення повноважень приватних виконавців і невідворотності, скажімо, покарання або дієвих заходів стосовно боржників.

ОМЕЛЬЧЕНКО А. Валерій Іванович, а можна коментар невеликий от з позиції Мін'юсту, дозволите?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Омельченко Андрій, будь ласка.

ОМЕЛЬЧЕНКО А. Підсумовуючи все вищесказане, перше, я готовий відповісти на всі ці історії, які розповіли пан Авторгов, пан Соломко, пан Сивокозов в частині якихось некоректних, на їх погляд, дій Мін'юсту, але я не хочу витрачати час на цьому засіданні.

Я бачу, на жаль, наступну річ. Я закликаю колег не занижувати рівень нашої дискусії до презентації із смайликами веселими, сумними, з пташками, плюсиками і мінусиками. Я вважаю, що ми повинні бути фаховими юристами, і ми повинні дослідити цей закон постатейно, чим ми і займаємося в робочій групі.

І буквально два слова прокоментую по заходах приватних виконавців, щоб спільноті було зрозуміло. По ефективності приватних виконавців – так, ефективні. Саме головне, що я хочу підтвердити – ми рухаємося до повноцінної змішаної моделі. Але як ми повинні рухатися, давайте ми визначати спільно.

Щодо успішності і ефективності. Вийшла певна селекція: відізвиали масово, – Андрій Миколайович каже, що не можна відізвати, – масово відзиваються виконавчі документ з ДВС і передаються приватникам. І ДВС

стало на сьогоднішній день таким утилем, м'яко кажучи, для непопулярних виконавчих документів: штрафи, аліменти, копійчані стягнення.

То звісно, якщо ми кажемо, що скількись мільярдів стягнуто приватниками, скількись державниками у розрізі на 1 виконавця, то приватники ефективніші. Але спробуйте здати приватному виконавцю виконання по аліментах або будь-яке інше виконання, яких сотні і тисячі у кожного державного виконавця, і яких ви в житті не здасте приватному виконавцю, бо він зробить усе, щоб його не прийняли і щоб взяти собі у роботу більш цікаве банківське виконання.

Колеги, я би не хотів зводити нашу дискусію до маніпулювання цифрами, що я сьогодні почув, до взаємних якихось необґрунтованих, на мій погляд, негативних меседжів. Я закликаю продовжити роботу в робочій групі. І так як ми вже почали і завдяки вам, Валерій Іванович, постатейно відпрацювати..... *(Не чути)*

На цьому я буду дякувати. І це, власне, моя відповідь всім попереднім спікерам.

(Загальна дискусія)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, пане Павло.

ПУШКАР П.В. я хотів би якраз на останнє якраз відреагувати, те, що сказав пан Омельченко, стосовно статистичної інформації та маніпулювання даними. Справа в тому, що це ті дані, 2,6 відсотка, це ті дані, які має Комітет міністрів Ради Європи. Ну насправді, якщо говорити про якісь конкретні цифри, то в принципі існує дуже серйозна проблема надання інформації Комітету міністрів Ради Європи. І, власне, ми не маємо повної картинки ні боргових зобов'язань, офіційної картинки від Мін'юсту, яка надається Комітету міністрів формальними шляхами, з 2013 року. публічна інформація на сайті так само зникла з 2013 року, фактично з кінця 2014. І це

одна з проблем, на яку в кожному рішенні Комітету міністрів Ради Європи посилається Комітет міністрів.

Тому я би тут не говорив би настільки емоційно про маніпулювання цифрами. Це той фактаж, з яким працює Комітет міністрів Ради Європи, і ним не можна нехтувати, скажемо так.

Другий момент. Момент пов'язаний говорити про змішану систему виконання судових рішень..... *Не чути*)

(Шум у залі)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, продовжуйте, пан Павло.

ПУШКАР П.В. Тому я ще раз би хотів підкреслити, вибір напрямку реформи системи виконання чи це буде повноцінна змішана, чи це буде повноцінна приватна – це той вибір, який було... По-перше, він засновується на виборі 2001 року, цей вибір вже було зроблено. Він тоді, на момент 2001 року, перехід виконавців з системи судової до системи Міністерства юстиції, він відбувався на підставі 96-го року..... зобов'язань перед з Радою Європи, які були взяті Україною при вступі до Ради Європи. Тому, я думаю, тут можна ностальгувати стосовно цього дуже довго, як це було до 2001 року, але ми маємо дивитися в майбутнє. І це той момент, на який звертає увагу Комітет Міністрів Ради Європи.

Останнє, що я хотів би зазначити. Комітет міністрів Ради Європи в своїх рішеннях розглядає сім напрямків, які мають стосуватися цих всеохоплюючих змін до законодавства. В принципі, про всі ці напрямки я сьогодні говорив в своїй доповіді і буду радий поділитися цими матеріалами і відповісти на запитання ще раз.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Павло.

Хто ще має бажання виступити?

ДОВІДАС ВІТКАУСКАС. Я бы может быть очень коротко добавил.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Будь ласка, Довідас.

ДОВІДАС ВІТКАУСКАС. Ну, во-первых, я думаю, мы больше более-менее придвинулись к консенсусу, что есть огромный не рубленый лес в форме неисполненных решений. Цифры ошеломляющие, конечно. И цифры от 800 миллиардов – это официальная статистика ДВС, до цифры, которую мы через YouControl добились, – это полтора триллиона гривен. Неважно, которая из этих цифр, скажем так, достоверна, факт остаётся, что это огромный нерубленый лес. И что процент реальный годового исполнения колеблется где-то около 1,5 до 2,5 процента.

Так я хотел бы призвать нас всех, наверное, думать о том, как быстрее "рубить этот лес", во-первых. И, конечно, помогать и частным исполнителям, и ДВС это делать через смешанную, настоящую и честную конкуренцию. А настоящую смешанную, Украина уже обещала сделать 3 года назад.

И, конечно, та "артель" ДВС из четырех с половиной тысяч "лесорубов", наверное, лучше всего бы сейчас обращала внимание на себя и на свою эффективность, вместо того, что показывала пальцы, что те 250 "частных лесорубов", которые в пять раз эффективнее "рубят лес" и чуть-чуть "опилки создают". Да, "опилки идут, когда лес рубится". Но я думаю в нашей политике нужно понять, что важнее сейчас: про "опилки" думать, или про этот огромный, с сотнями миллиардов, или, скажем так, в полтора триллиона гривен оцениваемый "лес", который нам всем еще вместе нужно "рубить".

Так что давайте будем улучшать свою работу, каждый из нас в своем "поле", в своей "артели". И конечно, однозначно, и для частных исполнителей есть о чем подумать с точки зрения ответственности, но они уже доказали данными фактами, что они работают и работают лучше.

Поэтому я думаю, с точки зрения улучшения эффективности ДВС, тоже эту дискуссию вести надо и цифры которые мы показали (можем и больше цифр показать), показывают, что есть о чем подумать здесь в этом плане.

Сейчас, дорогие судьи, тоже для вас такой посыл. Вместо того, чтобы говорить "вот все было идеально 20 лет назад, от нас отобрали эти компетенции, а сейчас мы ни при чем", извините, лучше подумайте, как вы сами помогли бы лучше систему исполнения улучшить. Я думаю, в этом плане, вы "насаждаете" этот "лес", эти полтора триллиона – это ваши "деревья". Так что давайте, лучше консультируйтесь на то, как вы лучше эти "деревья сажаете", как вы стандартизируете свою правовую мысль, как вы развиваете единую практику, как вы пишете в резолютивных частях решения, которые можно понять и исполнить, и таким образом тоже внести свой вклад в систему исполнения.

И в конце концов понять, что цель судебного контроля, какой бы он ни был, процессуальный или конституционный, это помочь быстрее исполнить ваши же решения вашей системы, а не наоборот – помогать нечестному должнику заигрывать с системой. Поэтому, я думаю, для судей тоже есть о чем подумать, как они могут помочь нам всем систему улучшить.

И на конец, для банков, тот же хороший пример. Мы услышали много предложений по поводу разного функционала, но ключевой хочу пример привести, где и банковская среда может помочь быстрее исполнить. Давайте вместе внутри проведите диалог, обсудите, как быстрее можно внедрить абсолютно обычную, очень легко, с точки зрения технологической, реализуемую систему автоматического блокирования денежных средств и их списывания. Вот давайте, обсудите, придите к консенсусу и вы тогда, как банки, вместо того, что будете тоже жаловаться и делать предложение, сделайте свой конкретный вклад, то, что системы исполнения заработают лучше. Только один конкретный привел функционал, который абсолютно ключевой, где консенсус банков нужен и однозначно вам тоже есть о чем задуматься, как вы вместе могли бы помочь, не только просить, чтобы кто-то

другой что-то сделал за вас. Поэтому, я думаю, каждый из нас должен внести вклад и мы, как эксперты, конечно, и внешние наблюдатели, поможем это делать.

Ну и конечно, завершая, я вернусь к своему послы, с чего я начал, без правильного определения роли государства в бизнесе, продолжая излишний вес государства в экономических отношениях через чрезмерное, излишнее количество госпредприятий, которые не умеют делать бизнес, не умеют конкурировать, и политическими рычагами, такими как мораторий, которые вмешиваются в верховенство права, без решения этих проблем, нам, действительно, только в нашей правовой среде прийти к эффективным решениям будет сложно. Так что мы видим нерубленый лес огромный, для каждого из нас есть о чем подумать и в своей сфере компетенции, в своей, скажем так, части этого леса работать дальше, чтобы нам вместе приносить лучший результат для Украины, для украинского бизнеса, для инвесторов и для всего сообщества.

Спасибо вам.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Спасибо, Довидас.

_____. Валерий Иванович, можно я прокомментирую, будьте добры.

ГОЛОВУЮЧИЙ. *(Не чути)*

_____. Дякую дуже. Я так зрозумів Довідаса, що суди садять дерева, а як там далі, вони не хочуть знати. Але я повернуся знову до 1996 року і скажу вам, що той судовий контроль, який був у 1996 році, він відповідав положенням Конституції нинішній і був тотальний судовий контроль за виконанням судових рішень. Тому що суддя контролював повністю.

Ми зараз не відпикуємося від того, що ми не хвилюємося за свої судові рішення і ми не хочемо, щоб вони виконувались – навпаки. І, до речі, побувши на нашому зібранні, на наших слуханнях, я прийшов до висновку, що судового контролю, який на сьогоднішній день є у процесуальних кодексах, звичайно, недостатньо. І ми, пан Довідас, будемо працювати над тим, щоб збільшити цей судовий контроль.

Ви повинні розуміти, що на сьогоднішній день судовий контроль тільки проходить через принцип диспозитивності. Якщо до нас хтось звернеться із сторін зі скаргою або з позовом, тоді ми здійснюємо судовий контроль.

Єдине, що нам, але це в адмінсудочинстві, що нам дозволили – це зобов'язати суб'єкта владних повноважень прозвітувати про виконання судового рішення. Це вже ми говоримо не про диспозитивний судовий контроль за скаргою, чи за позовом, а це вже ми самостійно..... зробити.

На мій погляд, ми повинні вносити зміни в процес цей. Ми повинні дозволити суду будь-яку, можливо, навіть строк встановити, щоб суд поцікавився, як там виконується рішення, яке винесено місяць назад, два місяці назад, по якому виданий виконавчий лист.

Наприклад, на сьогоднішній день, виконавчий лист, якщо він виконаний, то він повертається до суду, підшивається в справу. Суддя навіть не цікавиться тим, тому що для того, щоб він цікавився, ми повинні прописати в процесах, щоб він навіть відповідав за це.

Тобто ось така моя позиція і я буду пропонувати, щоб не тільки там, де звіт встановлений, не тільки там, де є позов чи скарга, а за будь-яким судовим рішенням, не в тому випадку, коли суддя захоче, а щоб він був зобов'язаний прослідкувати, як воно виконується. І, звичайно, ми будемо настоювати у Верховній Раді, щоб так було. Тоді ми як би вернемося у лоно положень Конституції, що тільки суд контролює виконання судових рішень.

Крім того, мені чомусь думалось, що рішення не виконуються, тому що недостатньо фінансів, недостатньо майна державного і так далі, але я

зрозумів, що це не так. Звичайно, щодо фінансів – незрозуміле скрутне становище в державі, не зрозуміло, де у нас є державні підприємства і так далі. Я думаю, з цього приводу Конституційний Суд України скаже своє слово, чи можна реалізовувати майно цих підприємств.

Але мене турбує інше. Якщо у нас набагато ефективніше працюють приватні виконавцінедоліки у правовому регулюванні, в роботі цих виконавців і так далі щодо виконання судових рішень. І, наприклад, ці конкурси, як у нас виступав, по-моєму, депутат Тарасенко, говорив, що має більш бути прозорий – дійсно, щоб у нас більші вимоги вирости до виконавців. Уявіть собі, які вимоги до судді. Суддя виніс рішення, а воно не виконується, тому що там не своєму місці людина. Тому от уявіть собі, у комісіях суддівських, у Вищій раді правосуддя кого тільки немає. А чогось немає у цих дисциплінарних комісіях, у конкурсних комісіях представників у тому числі судової влади. Чому їх там немає? А раніше були.

Тому в цьому відношенні – відношенні добору кадрів на службу у приватну виконавчу службу, у Державну виконавчу службу, проходження цієї служби і так далі має бути прозорість, має бути відповідний контроль над цим, і тільки тоді...

Тобто дуже багато аспектів є, як я зрозумів і переконався в цьому, виходячи із сьогоднішніх парламентських слухань, щодо виконання судових рішень. І звичайно, суди, судді, наші апарати, наукові працівники готові приєднатися і робити все для того, щоб ці рішення виконувалися.

І, будь ласка, не звинувачуйте, пане Довідас, нас, що ми як би відсторонюємось від цього. Навпаки, навпаки, тому що Європейський суд в першу чергу каже, що порушення статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, і це лягає прямою саме на плечі судової влади, а не іншої. Тому будемо співпрацювати.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Михайло Іванович.

Просить слово народний депутат Маслов Денис Вячеславович. Будь ласка, Денис Вячеславович.

МАСЛОВ Д.В. Добрий день. Дякую всім учасникам, цікаво було послухати цю дискусію, виступи різні. Декілька дуже коротких, я дуже коротко по суті.

Що стосується мораторію, то я вважаю, що дійсно... Дякую, якщо буде надана така аналітика по наявним мораторіям від європейського проекту. Я думаю, що ми разом маємо зібратись із профільним Комітетом по економічній політиці, можливо, бюджетним комітетом і розглянути питання по кожному конкретному мораторію, доцільність його існування.

Загальну ідею я абсолютно підтримую, що всі підприємства, всі форми власності мають бути в рівних умовах, і не має держати держава "зонтик" мораторію в інтересах своїх державних підприємств, а можливо, якихось підприємств, які мають інших бенефіціарів, не тільки..... Це те, що стосується питання...

Звичайно, що не можу не відреагувати на питання судового контролю. Що стосується судового контролю, я би хотів, щоб на подібні заходи ми кликали не тільки представників Верховного Суду, а і представники тих перших інстанцій, які власне і стикаються з питаннями судового контролю, безпосередньо вирішують всі справи. І давайте не будемо лукавити. Я не думаю, що я скажу неправду. Що судам при їх навантаженні, перших інстанцій, говорити про те, що так, дійсно, давайте збільшимо повноваження суддів, давайте їх ще більше зобов'яжемо контролювати в нашій і не так дуже добре існуючій, функціонуючій судовій системі, то буде нереально для виконання. І от в таких заходах я би хотів чути думку саме судів першої інстанції, а не представників поважного Верховного Суду, бо не вони стикаються зі справами на місцях. Це коротко.

Те що стосується певних такого... опонентів представників приватного виконання, Міністерства Юстиції. Ну я думаю, що всі дуже добре розуміють

проблему. Чому статистика, дійсно, у приватних виконавців краще. Це об'єктивно є моменти, і певні категорії їм кращі надаються, і умови у них кращі до виконання. Це зрозуміло. І тут я би хотів, щоб Міністерство Юстиції все ж таки більше доносило масам, чому ж саме така проблема, чому у них збитковість, щоб всі експерти і більш загальна широка спільнота чула, чому державні виконавці мають гіршу статистику, ніж приватні виконавці.

Я думаю, що ми в рамках комітету... Там є реальні об'єктивні причини, ми всі їх дуже добре розуміємо. Тому, я вважаю, що дуже правильно, що ми проводимо такі комітетські слухання. Хто би не говорив, що вони там в Zoom не можуть проводитись. Ми в сучасному світі живимо, об'єктивні обставини. Я вважаю, що цілком це відповідає, непотрібно, так би мовити, принижувати поважність цього зібрання. Дуже велика кількість важливих експертів зібрали сьогодні, тому це дійсно комітетські слухання саме.

І дуже дякую голові профільного підкомітету за те що ми, я вважаю, налагодили ефективну роботу в робочій групі по опрацюванню саме законопроектів, пов'язаних із виконанням судових рішень. Тому особисто вам, дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Шановні колеги, ще коротку репліку просить Олена Полянчук. І якщо не буде більше зауважень, то будемо підводити підсумки.

Олено, будь ласка.

ПОЛЯНЧУК О.В. Валерий Иванович, спасибо большое. В отношении комментариев коллег по поводу автоматического реестра ареста средств. На самом деле работа идет. Если вы не знаете об этой работе, это не значит, что ее нет. Мы работаем с Национальным банком уже достаточно длительный период времени в проекте IPS и PLS2,0, где мы работаем не только над автоматизированным арестом средств, но и над усовершенствованием многих других направлений по работе с клиентами.

Так вот, автоматизированный арест средств, который сейчас есть, на самом деле он не является автоматизированным, банки хотели бы его иметь, поскольку это очень большие операционные расходы для банков принимать постановление на бумажных носителях. Но даже то решение, которое внедрено, оно не является автоматизированным. И банки, которые с ним работают, не очень рады такому решению, то есть его нужно дорабатывать. Именно поэтому другие банки не подключаются к этому решению, потому что все-равно документы, которые приходят в электронном виде, их нужно обрабатывать вручную. То есть это неполноценное решение, оно только называется таким.

Но банковская система работает над этим вопросом, потому что мы бы хотели решить эту проблему для всей банковской системы и для клиентов в тому числе. Поэтому работа идет и банки прилагают все возможные усилия, чтобы этот проект был реализован.

Спасибо большое.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую вам.

Ще буквально кілька коротких реплік просить Олександр Олійник, Мін'юст.

ОЛІЙНИК О.М. Колеги, доброго дня. Спасибі велике. Я хотів би, от спочатку були, скажемо, досить критичні зауваження, але після останніх виступів шановних колег народних депутатів, пана Довідаса, пана Гальченка, в принципі, вже трохи запал впав, тому що вийшли, мені здається, на більший конструктив. А окремо хочеться зазначити, що тут прозвучало від деяких спікерів не зовсім коректні дані, все-таки не зовсім правильно їх залишати в умах і в пам'яті аудиторії, треба відкоментувати.

Зокрема, репліка пані Соломко, вона казала, що 80 відсотків ресурсів дисциплінарної комісії витрачається марно, і коментар – замість стягувати ДВС карає ефективних стягувачів. По такій логіці, якщо перейде функція ДК

до Асоціації приватних виконавців, то вона також буде замість того, щоб стягувати, карати ефективних стягувачів. Трохи некоректне порівняння і, скажемо, присутня певна логічна помилка і підміна понять Не в цьому питанні. До речі, в склад не входить жоден державний виконавець, тому вони в принципі не можуть стягувати, тому що у них немає таких повноважень по закону.

Щодо більш ефективного і, показана статистика, щодо більш ефективного стягнення приватними виконавцями. Чомусь не говориться про частину третю статті 5 діючого Закону про виконавчі провадження, яка говорить, що приватні виконавці можуть не брати до себе на виконання всю категорію соціальних рішень (зокрема, про сплату аліментів, про сплату заборгованості по зарплатах, інших моментах), якщо у них такої категорії рішень перебуває понад 20 відсотків. Оце статистика, оскільки приватні виконавці від таких рішень відмовляються. Тобто, якщо зрівняти умови, то тоді буде коректно і порівнювати статистику. Тому трошки не зовсім професійне порівняння. До речі, на це звернув щойно увагу пан Маслов народний депутат.

І, з огляду на це, тут деякі, скажемо, знову ж таки спікери казали і звертали, попри рішення профільного Комітету Верховної Ради, що ні, треба приймати, чомусь називається він "європейський" законопроект 3726, який є депутатським. Але, разом з тим, сам профільний комітет вирішив на основі двох проектів, урядового і депутатського, відпрацювати спільний. Тому що у законопроекті 3726 є дуже багато несистемних моментів, про які офіційно зазначало Міністерство юстиції, інші спікери, а водночас подається в обгортці, що от приймете це і все буде хорошо. Не буде хорошо, система "ляже".

Зокрема, звертала увагу і пані Олена Полянчук, щоб це не було тільки від мене. Стаття 65 законопроекту 3726, передбачає введення обов'язкової сплати так званих першочергових виконавчих дій. При цьому сума цих першочергових виконавчих дій не зазначена – це перше.

По-друге, зазначено, що її має сплатити стягувач, при цьому повертається ця сума назад тільки тоді, коли буде виконане рішення по факту.

Оскільки рішення буде виконане по факту, якщо ми зрівняємо повноваження, дуже багато, в силу об'єктивних причин, в силу відсутності майна, і виходить, що стягувач зобов'язаний буде заплатити, невідому наразі в законопроекті, суму мінімальних витрати, перепрошую, першочергових витрат на здійснення виконавчих дій. І, власне, сам предмет стягнення може бути набагато нижчий ніж ця сума.

Також це зазначив і Конституційний Суд по усім відомій справі, про яку зазначала пані Олена Полянчук, і про це зазначає Європейський Суд.

Тобто прийняття такої норми, в принципі може заблокувати половину виконання і ми опинимося не на 65 місці в світі, а на якомусь 165.....

Таких ризиків дуже багато і тому дуже огульно підходити і казати, що прийміть оце, не читаючи, як відомий вислів, пам'ятаєте, було гоніння на Пастернака: "Я Пастернака не читав, але осуждаю". Ми ж не можемо діяти так само, у нас, слава Богу, вільна, демократична країна і треба виходити з якихось принципів верховенства права і змістовної і коректної роботи. І не подавати в обгортці те, що ніхто не читав.

Підтримую, ми всі колектив Мінюсту підтримуємо в створення робочої групи, яка працює перше засідання по суті показало, дуже ефективно.

Велике вам спасибі особисто, Валерій Іванович, за те, що ви дійсно модеруєте і забезпечуєте якісну роботу цієї комісії. Давайте якось в резюме пару слів скажіть, перепрошую, якщо можна рекомендувати пару слів в резюме зазначити, щоб все-таки такі дискусії вирішувались на комісії.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Буквально ще 30 секунд... Хто у нас просить?

ЖАБОТИНСЬКИЙ І. В. Іван Жаботинський, якщо можна, 30 секунд.
Дуже дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тарас Тарасенко і підводимо підсумок, будь ласка.

ЖАБОТИНСЬКИЙ І.В. Іван Жаботинський, приватний виконавець,
Київ.

Хотів би сказати кілька слів про технічну сторону роботи приватних виконавців і державних виконавців. От програмне забезпечення, з яким ми працюємо, воно, ця програма була запущена в 2017 році, вона вкрай недосконала. Проводились опитування. Є побажання, яким чином треба її оптимізувати, і це дуже-дуже повільно відбувається.

На мій погляд, полегшити роботу можна, якщо передбачити можливість створення якогось там альтернативного програмного забезпечення. І от якраз альтернатива – європейський пакет законопроектів – передбачає можливість створювати такі альтернативні програмні продукти, які будуть конкурувати з автоматизованою системою виконавчого провадження.

Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Будь ласка, народний депутат Тарасенко.

ТАРАСЕНКО Т.П. Мене чути? Якраз всі затронули тему і судового контролю, і автоматизації. Я хотів поєднати ці два питання, тому що, можливо, все-таки, якщо буде доопрацьована належним чином єдина телекомунікаційна система, то поєднати її автоматично за системою виконання, і відобразити в ній, що судові рішення виконане. І тоді не потрібно буде вносити ніяких додаткових змін, навантажень на суддів першої інстанції щодо контролю за виконанням судових рішень.

І також зверну увагу, що це також можливо використовувати в разі автоматичного виконання рішень, які постановлені судами проти держави. Тобто фактично в цій системі будуть відображені такі рішення, вони автоматично направляються до державних органів, і для таких державних органів відповідні дані повинні вноситися в таку систему. Тому напрацювання і діджиталізація в цій системі, об'єднання всіх систем, як і судової електронної системи, і системи виконання рішень, повинно бути ідеєю, яку потрібно.....

Дякую. Це я хотів сказати на завершення.

(Шум у залі)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, тоді дозвольте мені кілька слів. Ви знаєте, я вважаю, що в будь-якому випадку ми сьогодні досягли тієї мети, що ми стали перед цим заходом.

По-перше, залучивши всі заінтересовані сторони і надавши можливість висловити своє бачення, вважаю, що ми отримали всебічну інформацію як щодо ефективності діючої системи примусового виконання судових рішень, так і щодо детального вивчення тих проблем, які є, обговорили законопроекти, які зараз знаходяться на розгляді і стосовно яких працює робоча група. І на основі сьогоднішнього нашого обговорення ми будемо і визначати ті пріоритетні кроки і заходи, які необхідно здійснити, а також чітко ставити строки виконання, індикатори для того, щоб ми в найкоротші строки могли покращити роботу органів виконавчої системи.

Я дякую всім за вашу участь, за активне обговорення запропонованої теми. Всі пропозиції, всі проблеми, які сьогодні ми проговорили, будуть враховані в нашій законотворчій роботі.

Якщо в кого є додаткові матеріали з приводу теми, прошу надавати їх безпосередньо до Комітету правової політики. А за результатами нашої сьогоднішньої зустрічі, наших комітетських слухань буде підготовлений проект рекомендацій, який буде розглядатися на засіданні комітету.

Я ще раз усім дякую за роботу.